

Obsah

NA AKTUÁLNU TÉMU

Ing. Vladimír Podolinský, Mgr. Juraj Vališ / **Vybrané aspekty zdanenia zahraničných osôb v daňovom práve SR / 2**

LEGISLATÍVA EURÓPSKEJ ÚNIE

JUDr. František Hetteš / **ZÁKLADNÉ ZÁSADY BANKOVÉHO PRÁVA EÚ/ES / 6**

KOMERČNÉ BANKOVNÍCTVO

Ing. Eleonóra Vajdová / **Účtovanie úrokových derivátov / 9**

INFORMÁCIE

Igor Barát, Pavel Kochan / **Expozitúry NBS / 16**

KOMERČNÉ BANKOVNÍCTVO

Mgr. Ion-Bogdan Dumitrescu / **Interný bankový audit / 18**

PROFILY SVETOVÝCH EKONÓMOV

doc. Ing. Anetta Čaplánová, PhD. / **Bertil Gotthard Ohlin / 21**

POSTREHY – PODNETY

Európska banka pre obnovu a rozvoj, Európska komisia a ĽUDOVÁ BANKA / 25

Z HISTÓRIE

Milan Burian / **Korunovačné razby / 27**

Z ARCHÍVU NBS

Mgr. Andrea Leková / **Breznianska sporiteľňa / 28**

INFORMÁCIE

Z rokovania Bankovej rady NBS / 29, 30

Tlačové správy / 31

Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR / 32

BIATEC

Odborný bankový časopis

júl 2004

Vydavateľ: Národná banka Slovenska

Redakčná rada: Ing. Marián Jusko, CSc. (predseda),

Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barlíková,

prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc., Ing. Štefan Králik,

Ing. Jozef Kreutz, doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.,

doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,

Ing. Monika Siegelová, doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia: šéfredaktorka: Mgr. Soňa Babincová

☎ 5787 2150, fax: 5787 1127

zástupkyňa šéfredaktorky: Ing. Alica Polónyiová

☎ 5787 2153

výtvarná redaktorka: Anna Chovanová

☎ 5787 2152

Adresa redakcie: Národná banka Slovenska

redakcia BIATEC, Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia: ☎ 5787 2150

e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku: 21 Sk + poštovné

Ročné predplatné: 252 Sk + poštovné

Tlač: i + i print, spol. s r. o.

Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Objednávky na predplatné v SR a do zahraničia,

reklamácie, distribúcia: ☎ 5063 3546, fax: 5556 5535

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,

Pribinova 21, 819 46 Bratislava

e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 6. 7. 2004

Dátum vydania: 19. 7. 2004

Registračné číslo: MK SR 698/92

ISSN 1335 - 0900

Foto na obálke: Pavel Kochan – zábery z výstavnej siene NBS.

Stála expozícia 10. rokov slovenskej meny.

A full English-language version of this paper is available on the web site of the National Bank of Slovakia: <http://www.nbs.sk>

Anglická verzia časopisu je publikovaná na internetovej stránke Národnej banky Slovenska: <http://www.nbs.sk>

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek reprodukcie tohto časopisu alebo jeho časti a iné publikovanie vrátane jeho elektronickej formy nie sú povolené bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

VYBRANÉ ASPEKTY ZDANENIA ZAHRANIČNÝCH OSÔB V DAŇOVOM PRÁVE SR

Ing. Vladimír Podolinský, Mgr. Juraj Vališ

V súvislosti s globalizujúcou sa ekonomikou sa čoraz častejšie objavuje fenomén podnikania subjektov jedného štátu na území druhého štátu. SR bola svedkom významného záujmu zahraničných podnikateľských subjektov po zmene spoločenského zriadenia v roku 1989. Ďalším významným medzníkom je rok 2004, keď sa Slovensko stalo členským štátom Európskej únie. Vstup našej krajiny do spoločenstva európskych krajín, ktoré vytvorili jednotný vnútorný trh bez bariér zabráňujúcich obchodu a podnikaniu, bude určite znamenať novú vlnu záujmu zahraničných subjektov o podnikanie na Slovensku.

Formy podnikania zahraničných osôb v SR

Vymedzenie foriem podnikania zahraničných osôb na území SR má osobitný význam najmä pri posudzovaní daňového režimu jednotlivých druhov ich príjmov na základe aplikácie zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov (zákon o dani z príjmov) a medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná. Podnikanie zahraničných osôb na území SR v tejto súvislosti rozdeľujeme na priame a nepriame.

Priame podnikanie znamená vykonávanie podnikateľskej činnosti (s cieľom dosahovania zisku) v súlade s ustanoveniami Obchodného zákonníka, živnostenského zákona alebo iných osobitných predpisov. Obchodný zákonník stanovuje pre zahraničné osoby rovnaké podmienky podnikania ako pre slovenské osoby, pokiaľ z legislatívy nevyplýva niečo iné (napríklad devízový zákon obmedzuje nadobúdanie vlastníckych práv zahraničných osôb k poľnohospodárskej pôde).

Zahrančné osoby môžu podnikáť na území SR prostredníctvom podniku alebo jeho organizačnej zložky umiestnenej na našom území. Podnikom sa podľa definície v Obchodnom zákonníku rozumie súbor hmotných, osobných a nehmotných zložiek podnikania. K podniku tiež patria veci, práva a iné majetkové hodnoty. Podnik môže byť predmetom vlastníckeho práva nielen právnickej osoby, ale aj fyzickej osoby (podnik fyzickej osoby).

Organizačnou zložkou podniku sa rozumie odštepny závod alebo iný organizačný útvar vyplývajúci z organizačnej štruktúry podniku, pričom nemusí byť miestne odlúčený od sídla podnikateľa. Nemá právnu subjektivitu, ale tvorí súčasť zahraničnej právnickej osoby. Táto skutočnosť má podstatný význam aj z pohľadu daňových aspektov.

Pokiaľ zahraničná osoba vykonáva na území SR podnikateľskú činnosť prostredníctvom svojho podniku alebo organizačnej zložky, je povinná ich zapísať do obchodného registra. Organizačná zložka zahraničnej osoby zapí-

saná v obchodnom registri je povinná viesť podvojnú účtovníctvo tak, aby výsledok jej hospodárenia bol na území Slovenska preukázateľný. Na základe toho vykazuje hospodársky výsledok a podáva daňové priznanie v súlade s legislatívou SR. Základ dane organizačnej zložky môže byť stanovený aj prostredníctvom metód uvedených v zákone o dani z príjmov. Tieto metódy sú v súlade s princípmi uvedenými v odporúčaní OECD.

V tejto súvislosti treba upozorniť, že nie všetky zahraničné osoby prítomné na území SR tu musia nevyhnutne vykonávať podnikateľskú činnosť. Môže ísť len o vykonávanie podporných činností súvisiacich s podnikaním. Príkladom sú marketingové zastúpenia farmaceutických spoločností, ktoré niekedy reálne vykonávajú iba reklamné a iné podporné činnosti. Takáto činnosť spravidla nie je podnikaním a tieto osoby sa nezapisujú do obchodného registra, čo má podstatný vplyv na ich zdanenie v SR.

Zahrančné osoby môžu podnikáť na území SR aj prostredníctvom majetkovej účasti v slovenských právnických osobách. Z pohľadu daňového práva sa slovenské právnické osoby s majetkovou účasťou zahraničných osôb považujú za osoby s neobmedzenou daňovou povinnosťou (slovenských daňových rezidentov), pričom rezidenti sú posudzovaní rovnakým spôsobom bez ohľadu na vlastnú štruktúru spoločnosti. Daňové implikácie môže mať v tomto prípade napr. výplata podielov na zisku (dividend) alebo iné dvojstranné zmluvné vzťahy medzi slovenskou a zahraničnou osobou.

Pod nepriamym podnikaním rozumieme účasť zahraničnej osoby na podnikateľskej činnosti v SR prostredníctvom akýchkoľvek obchodno-závazkových vzťahov (poradenské služby, zmluva o úvere atď.). Ak napr. zahraničná osoba poskytne úver slovenskému daňovému rezidentovi, vzniknutý úrokový výnos treba posúdiť aj z hľadiska dane z príjmov právnických osôb.

Zdanenie zahraničných osôb v SR

Základná zásada zdanenia v moderných daňových systémoch spočíva v tom, že daňovníci sú zdaňovaní na základe koncepcie neobmedzenej a obmedzenej daňovej povinnosti (t. j. na základe rezidencie a zdroja príjmov).

Rovnaké rozdelenie daňovníkov obsahuje aj v súčasnosti platný slovenský zákon o dani z príjmov. Podľa tohto zákona sa za daňovníka s neobmedzenou daňovou povinnosťou na Slovensku považuje fyzická osoba, ktorá má na území SR trvalý pobyt alebo sa tu zdržiava aspoň 183 dní v kalendárnom roku. Právnická osoba sa považuje za daňovníka s neobmedzenou daňovou povinnosťou,

ak má na území SR sídlo (je zapísaná v slovenskom obchodnom alebo inom registri) alebo miesto skutočného vedenia. Miestom skutočného vedenia je miesto prijímania riadiacich a obchodných rozhodnutí štatutárnych a dozorných orgánov právnickej osoby bez ohľadu na formálne sídlo spoločnosti. Takáto definícia miesta skutočného vedenia a zahrnutie spoločností s miestom skutočného vedenia na Slovensku medzi daňovníkov s neobmedzenou daňovou povinnosťou je v súlade s daňovými princípmi OECD. Jedným z významov tejto definície je obmedzenie využívania spoločností s formálnou rezidenciou v zahraničí na transfery ziskov, pričom konečným príjemcom transferu je rezident štátu patriaceho medzi tzv. daňové raje.

Predmetom dane daňovníkov s neobmedzenou daňovou povinnosťou sú príjmy plynúce zo zdroja na území SR a zo zdrojov v zahraničí. Daňovník s neobmedzenou daňovou povinnosťou je teda povinný všetky svoje príjmy zdať na Slovensku bez ohľadu na krajinu zdroja príjmu. Pri svojich medzinárodných aktivitách však môže využívať ochranu medzinárodných zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia, ktoré SR uzavrela s inými štátmi.

Zákon o dani z príjmov definuje daňovníkov s obmedzenou daňovou povinnosťou ako všetky fyzické a právnické osoby, ktoré nie sú daňovníkmi s neobmedzenou daňovou povinnosťou. Predmetom dane daňovníkov s obmedzenou daňovou povinnosťou sú iba príjmy plynúce zo zdrojov na území SR, pokiaľ nie sú od dane oslobodené (príp. nie sú predmetom dane) podľa slovenského zákona o dani z príjmov alebo podľa príslušnej medzinárodnej zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia.

Zdroje príjmov zahraničných osôb

Z predchádzajúceho je zrejmé, že problematika určenia a definovania zdroja príjmov je z pohľadu zdanenia zahraničných osôb veľmi dôležitá. Keďže zdroje príjmov majú množstvo foriem, tento problém sa odráža aj v definícii zdrojov príjmov v národných legislatívach, na základe ktorých si štáty uplatňujú nárok na zdanenie príjmov nerezidentov zo zdrojov na svojom území.

V zásade je možné vymedziť nasledujúce základné kategórie zdrojov príjmov nerezidentov – daňovníkov s obmedzenou daňovou povinnosťou: a) zisky z podnikania, b) príjmy z nehnuteľného majetku, c) dividendy, d) úroky, e) licenčné poplatky, f) kapitálové príjmy (príjmy zo scudzenia majetku), g) príjmy zo závislej činnosti, h) dôchodky, sociálne platby.

V ďalšom texte sa podrobnejšie venujeme najmä prvej kategórii, t. j. ziskom z podnikania.

Stála prevádzkareň

Jedným zo štandardných spôsobov dosahovania príjmov zahraničnými osobami zo zdroja na území iného štátu je vykonávanie podnikateľskej činnosti v tomto štáte.

Zahraničné osoby vykonávajúce podnikateľskú činnosť na území SR môžu dosahovať zdroje príjmov buď priamo prostredníctvom stálej prevádzkarne, alebo nepriamo (nepriame formy podnikania).

Stála prevádzkareň je miesto, prostredníctvom ktorého podnik jedného zmluvného štátu podniká v druhom zmluvnom štáte. Aplikácia vzniku stálej prevádzkarne je výsledkom argumentov protichodných záujmov zúčastnených štátov – pre štát, v ktorom je podnik rezidentom je výhodné, aby stála prevádzkareň nevznikla, pre štát zdroja príjmov práve naopak.

Zmysel vzniku stálej prevádzkarne teda spočíva v určení zdroja príjmov z podnikania na území štátu, v ktorom nerezident vykonáva podnikateľskú činnosť. Hlavné kritériá, na základe ktorých sa posudzuje vznik stálej prevádzkarne, sú vykonávanie podnikateľskej činnosti, trvalosť podnikania a existencia miesta podnikania.

Práve naplnenie definície uvedených troch kritérií je pri vymedzení stálej prevádzkarne v domácej legislatíve veľmi dôležité. Obvykle nie je zložitým posúdiť naplnenie týchto podmienok pri existencii pevného miesta podnikania – najmä v prípade výrobnnej činnosti alebo poskytovania služieb v priestoroch, ktoré má podnik k dispozícii. Daňová legislatíva používa najmä výrazy ako miesto vedenia, pobočka, dielňa a pod. Oveľa väčší problém je posúdiť podmienky vzniku stálej prevádzkarne, ak ide o poskytovanie služieb. Čiastočne túto otázku rieši tzv. časový test, t. j. určenie vzniku stálej prevádzkarne, ak poskytovanie služieb zamestnancami podniku na území iného štátu trvá minimálne stanovený čas, napr. 183 dní, 9 mesiacov, 12 mesiacov a pod.

Stála prevádzkareň zahraničnej osoby nevzniká výlučne priamym podnikaním, ale napr. aj činnosťou závislého zástupcu na území daného štátu (špecifické naplnenie podmienky miesta podnikania). Za závislého zástupcu sa považuje osoba konajúca za podnik nerezidenta, pričom jej činnosť vedie k podnikateľskej činnosti nerezidenta v danom štáte. Za závislého zástupcu sa takáto osoba považuje, len ak je právne a ekonomicky závislá od podniku nerezidenta, napriek tomu, že formálne pracuje spôsobom vlastného podnikania. Závislosť alebo nezávislosť konajúcej osoby od podniku zahraničnej osoby sa posudzuje podľa množstva záväzkov, ktoré má voči danému nerezidentovi.

Ďalším dôležitým aspektom definície stálej prevádzkarne je obsah pojmu trvalosti podnikania. Trvalosť podnikania je pre zdaňovanie zahraničných osôb veľmi dôležitá, pretože jednorazové činnosti spravidla nie sú zdaňované v štáte ich zdroja, ale v štáte sídla zahraničnej osoby.

Jedným zo základných princípov vzniku stálej prevádzkarne je aj to, že existencia dcérskej spoločnosti v jednom štáte neznamena vznik stálej prevádzkarne materskej spoločnosti (so sídlom v druhom štáte) v tomto štáte.

Potenciálny vznik stálej prevádzkarne býva v praxi často dôležitým faktorom investičného rozhodovania podnikateľských subjektov, najmä ak má rozdielna daňová

legislatíva zúčastnených štátov výrazný vplyv na čistú výšku príjmov z investície.

K stálej prevádzkarni sa v princípe pristupuje ako k daňovému rezidentovi – právnickej osobe. Daňová povinnosť sa určuje zo základu dane, ktorý vzniká transformáciou účtovného hospodárskeho výsledku. Základ dane stálej prevádzkarne však možno určiť aj prostredníctvom metód vymedzených v zákone o dani z príjmov.

Zdroje príjmov zahraničných osôb podľa zákona o dani z príjmov

Stanovenie daňovej povinnosti zahraničných osôb len podľa legislatívy štátu zdroja príjmov sa aplikuje u rezidentov tých štátov, s ktorými štát zdroja príjmu nemá uzavretú zmluvu o zamedzení dvojitého zdanenia. V prípade daňovníkov zmluvných štátov sa aplikujú ustanovenia príslušnej zmluvy. Zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia však len modifikujú aplikáciu domácej legislatívy a daňovú povinnosť nie je možné uložiť len na základe zmluvy. To znamená, že pri zdaňovaní zahraničných osôb sa vždy vychádza z domácej daňovej legislatívy, príslušné články zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia sa uplatňujú následne. Pri aplikácii zmlúv môžeme pozitívne hodnotiť zosúladenie princípov a terminológie v oblasti úpravy medzinárodného zdanenia v slovenskom zákone o dani z príjmov s princípmi a terminológiou OECD.

Zákon o dani z príjmov považuje za príjmy daňovníkov s obmedzenou daňovou povinnosťou zo zdroja na území SR peňažné a nepeňažné plnenie z príjmov, ktoré sú rozdelené do nasledujúcich piatich kategórií:

- a) príjmy z činností prevádzkovaných prostredníctvom stálej prevádzkarne,
- b) príjmy zo závislej činnosti,
- c) príjmy zo služieb, poradenstva, riadiacich a sprostredkovateľských činností,
- d) príjmy z činnosti umelcov, športovcov a artistov,
- e) ostatné príjmy.

Ako prvú kategóriu zákon vymedzuje zisky z podnikania a z činností vykonávaných prostredníctvom stálej prevádzkarne vrátane príjmov z nakladania s jej majetkom.

Teoretické vymedzenie pojmu stála prevádzkarne je uvedené v predchádzajúcom texte. Práve v oblasti definície stálej prevádzkarne došlo v novom zákone o dani z príjmov k posunu smerom k princípom OECD. Napr. slovenská definícia miesta podnikania sa doplnila o miesto, z ktorého je činnosť daňovníka organizovaná. V definícii stálej prevádzkarne sa ďalej spresnilo vymedzenie osoby závislého zástupcu (agenta). V predchádzajúcom vymedzení sa kládol menší dôraz na ekonomickú závislosť, ktorá je rozhodujúca pre podstatu definície závislého zástupcu. Preto daňová legislatíva SR v minulosti nezahŕňala všetky možnosti vzniku stálej prevádzkarne na základe konania závislého zástupcu v súlade s princípmi OECD. Do novej legislatívy sa implicitne doplnil aj pojem ekonomická závislosť, ktorá vzniká, ak zástupca koná na

základe pokynov zahraničnej osoby, ktorá kontroluje výsledky činnosti zástupcu a nesie za ne podnikateľské riziko.

Nový zákon rozšíril definíciu stálej prevádzkarne aj vymedzením pojmu trvalosti podnikania. O trvalú činnosť ide, ak sa zariadenie na výkon činnosti využíva sústavne alebo opakovane. Ak ide o jednorazovo vykonávanú činnosť, miesto alebo zariadenie, v ktorom sa činnosť vykonáva sa považuje za trvalé, ak dĺžka výkonu činnosti presiahne určité časové obdobie (v SR šesť mesiacov).

Za príjem dosahovaný v stálej prevádzkarni sa ďalej považuje príjem spoločníkov verejnej obchodnej spoločnosti, komplementárov komanditnej spoločnosti a členov európskeho zoskupenia hospodárskych záujmov so sídlom na území SR, ak ide o daňovníkov s obmedzenou daňovou povinnosťou.

Druhú skupinu príjmov tvoria príjmy zo závislej činnosti (do tejto kategórie nezahŕňame tzv. slobodné povolania), ktorá sa vykonáva na území SR alebo na plavidlách plávajúcich pod slovenskou štátnou vlajkou alebo na palubách slovenských lietadiel. V tejto súvislosti treba uviesť, že SR neumožňuje fyzickým osobám – nerezydentom uplatniť si rovnaké položky zníženia základu dane ako slovenským daňovým rezidentom, čo by mohlo naplniť niektoré znaky diskriminácie zakázanej primárnym právom EÚ.

Ďalšiu skupinu príjmov zo zdroja na území SR tvoria plnenia z poskytovania služieb z obchodného, technického alebo z iného poradenstva, z poskytovania služieb, z riadiacej a sprostredkovateľskej činnosti a z podobných činností poskytovaných na území SR, ak nejde o príjmy dosahované prostredníctvom stálej prevádzkarne. V praxi je neraz ťažké posúdiť miesto, z ktorého sa služby poskytujú, preto je vhodné miesto výkonu služieb zapracovať do zmluvného vzťahu, na základe ktorého sa služby poskytujú. Dôvodom osobitného vymedzenia týchto činností v zákone o dani z príjmu je skutočnosť, že odmeny za tieto služby sa často využívajú na prevod nezdanených ziskov do zahraničia. Filozofia ustanovenia bola prevzatá z modelovej konvencie OSN, ktorá podobnými ustanoveniami rieši rozpor medzi rozvojovými a vyspelými štátmi pri rozdeľovaní ziskov z podnikania.

Štvrtou kategóriou sú príjmy z činnosti umelca, športovca, artistu alebo spoluúčinkujúcich osôb a z ďalšej podobnej činnosti osobne vykonávanej alebo zhodnocovanej na území SR.

Posledná skupina zahŕňa príjmy rôznorodého charakteru a vo všeobecnosti ich definuje ako úhrady od právnických osôb alebo fyzických osôb so sídlom alebo s bydliskom na území SR, ak nejde o príjmy dosahované prostredníctvom stálej prevádzkarne, a od stálych prevádzkarní daňovníkov so sídlom alebo s bydliskom v zahraničí, ktorými sú najmä:

- odplaty za poskytnutie práva na použitie alebo za použitie predmetu priemyselného vlastníctva, počítačových programov, návrhov, modelov, plánov a know-how,

- odplaty za poskytnutie práva na použitie alebo za použitie autorského práva alebo práva príbuzného autorskému právu,
- úroky alebo iné výnosy z poskytnutých úverov, pôžičiek a vkladov,
- nájomné alebo príjmy plynúce z iného využitia nehnuteľností alebo hnutelných vecí umiestnených na území SR,
- príjmy z predaja nehnuteľností a hnutelných vecí (vrátane slovenských cenných papierov a majetkových práv) umiestnených na území SR,
- odmeny členov štatutárnych orgánov a iných orgánov právnických osôb,
- výhry v lotériách a iných hrách, výživné a dôchodky.

Táto skupina zahŕňa najmä príjmy z nepriameho podnikania na území SR vyplývajúceho z obchodno-záväzkových vzťahov, založeného prevažne na podstate oddeleného vlastníctva od využívania vecí v rámci dvoch štátov, a tiež príjmy z kapitálového majetku. Práve tieto vzťahy vzhľadom na všeobecnú zásadu zmluvnej voľnosti a z nej vyplývajúcu variantnosť riešení prinášajú mnohé zložité právne a ekonomické väzby a ich daňové dôsledky môžu zakladať zahraničným osobám zdroje príjmov na území SR. Zo štandardných zmlúv možno uviesť napríklad zmluvu o úvere, nájomnú zmluvu, sprostredkovateľskú zmluvu atď.

V súvislosti so zdanením príjmov zahraničných osôb zaradených v poslednej skupine sa spravidla uplatňuje daň vybraná zrážkou, ktorú je povinný vybrať slovenský subjekt vyplácajúci finančné prostriedky zahraničnému subjektu. V tejto súvislosti treba upozorniť na významné špecifikum SR, ktorá nezdaňuje výnosy z investícií vo forme podielov na zisku a dividend, ani vyrovnávací podiel a podiel na likvidačnom zostatku.

Daňovník s obmedzenou daňovou povinnosťou je povinný na Slovensku zdaňovať všetky príjmy, ktoré sa považujú za príjem zo zdrojov na území SR. Tieto príjmy tvoria samostatný základ dane, pričom jednotlivé druhy príjmov podliehajú jednotnej sadzbe dane vo výške 19 %. Táto skutočnosť znamená priblíženie sa dvom zásadám novej slovenskej daňovej koncepcie – rovnaké zdanenie všetkých druhov príjmov a rovnaké zdanenie všetkých daňových subjektov. Daň je vybraná vo forme zrážky alebo priamo.

Daň vybraná zrážkou a zabezpečenie dane

Správa daňových povinností zahraničných subjektov je pre daňové orgány zložitá najmä z pohľadu výberu dane a kontroly zahraničných subjektov. Tieto zložitosti sú podmienené najmä skutočnosťou, že zahraničné subjekty sa na území SR vôbec nemusia zdržiavať. Preukazovanie skutočnej výšky príjmov takýchto osôb si tiež ťažko predstaviť.

Najmä z dôvodu nemožnosti efektívnej správy daňových povinností zahraničných subjektov dosahujúcich

príjmy zo zdroja na území SR sa uplatňujú dva špeciálne inštitúty daňového práva – zrážanie dane a zabezpečenie dane. Hlavným znakom oboch inštitútov je prenesenie zodpovednosti za zaplatenie dane na vyplácajúci subjekt (t. j. na slovenského platiteľa dane, ktorý vypláca, poukazuje alebo pripisuje úhradu). Slovenský daňový subjekt je teda povinný zaistiť daň, ktorú je povinný zaplatiť zahraničný subjekt. Ak si slovenský subjekt nesplní svoje povinnosti ohľadne zrážania a zabezpečenia dane, môže ho správca dane penalizovať a za daňovú povinnosť zodpovedá, akoby išlo o jeho vlastnú daňovú povinnosť.

Slovensko uplatňuje pri zdaňovaní zahraničných osôb prostredníctvom zrážkovej dane rovnakú sadzbu dane ako v prípade slovenských osôb, t. j. 19 %. Ak daňovník s obmedzenou daňovou povinnosťou je rezidentom štátu, s ktorým má SR uzavretú medzinárodnú zmluvu o zamedzení dvojitého zdanenia, aplikuje sa daňový režim upravený touto zmluvou. Zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia spravidla znižujú daňové zaťaženie pri medzinárodnom zdaňovaní a limitujú daňovú povinnosť daňovníkov s obmedzenou daňovou povinnosťou. Podľa zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia daň vybraná zrážkou spravidla nepresahuje 5 až 15 %. V prípade príjmov spadajúcich pod zrážkovú daň je dôležité zopakovať, že za zdanenie týchto príjmov vždy zodpovedá platiteľ dane s bydliskom alebo sídlom v SR. Vybratím zrážkovej dane je daňová povinnosť zahraničnej osoby splnená.

Inštitút zabezpečenia dane znamená, že fyzické a právnické osoby s bydliskom alebo sídlom na území SR a zahraniční platitelia dane, ktorí vyplácajú úhrady v prospech zahraničných osôb, sú povinní zrážať predavok na daň vo výške 19 % z daných úhrad. Zabezpečenie dane sa zráža len zo zdrojov z príjmov na území SR. Neaplikuje sa v prípade príjmov, z ktorých sa daň vyberá zrážkou. Svoju konečnú daňovú povinnosť by si mali zahraničné osoby vysporiadať v riadnom daňovom priznaní za príslušné zdaňovacie obdobie.

Takýto postup je však problematický v prípade príjmov poslednej kategórie zdrojov príjmov (vznikajúcich najmä na základe nepriameho podnikania), ktoré nespádajú pod inštitút zrážkovej dane, napr. nájomného a úrokov. Problematické je jednak určenie sadzby zabezpečovaného preddavku na daň a zároveň aj spôsob preukazovania výdavkov v daňovom priznaní.

Ďalším problémom by, podľa nášho názoru, mohol byť rozpor pri aplikácii zabezpečovacej dane voči rezidentom členských krajín EÚ so zákazom diskriminácie v primárnom práve EÚ. SR totiž v tomto prípade uplatňuje iný postup než voči svojim rezidentom, čím pravdepodobne porušuje daný zákaz diskriminácie.

Podobne ako v prípade zrazenia dane, ak nie je zrážka preddavku na daň správne vykonaná, platiteľ za ňu zodpovedá rovnako ako za nezaplatenú daň.

ZÁKLADNÉ ZÁSADY BANKOVÉHO PRÁVA EÚ/ES

Základné zásady práva existujú v každom systéme práva. V európskom práve nájdeme tiež množstvo základných právnych zásad, ktoré formujú celý systém európskeho práva. Môžeme ich rozdeliť do viacerých skupín. Existujú zásady, ktoré utvárajú primárne i sekundárne právo, vzťahujú sa na celý právny systém, prípadne sú charakteristické pre určitú oblasť právnej úpravy, týkajú sa hmotnoprávnych alebo procesnoprávnych otázok. Takýmito základnými zásadami sú napr. zásada priameho účinku (direct effect), zásada priamej aplikovateľnosti (direct applicability), zásada spolupráce, zásada rovnosti občanov, zásada riadneho finančného hospodárenia, zásada proporcionality, zásada subsidiarity, zásada prenesenia, zásada dodržiavania základných ľudských práv, zásada lex monetae a zásada acte clair. Ďalej podľa čl. 6 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii je únia založená na zásadách slobody, demokracie, dodržiavania ľudských práv a základných slobôd, na zásade právneho štátu, na zásadách, ktoré sú spoločné členským štátom. Tieto základné zásady sú premietnuté najmä do jednotlivých právnych aktov európskej únie a európskych spoločenstiev (EÚ/ES).

Európsky súdny dvor rozvinul doktrínu, podľa ktorej pravidlá komunitárneho práva môžu byť odvodené aj od všeobecných zásad, ktoré nie sú priamo obsiahnuté v základných zmluvách a iných právnych aktoch EÚ/ES. Poukázal pritom na články 220, 230 a 288 Zmluvy o Európskej únii (amsterdamské znenie).

V tomto príspevku sa budeme zaoberať základnými zásadami, čiže princípmi, ktoré úzko súvisia s bankovým právom, resp. právom úverových inštitúcií, pričom zámerom nie je podať ich vyčerpávajúci prehľad. Na účely tohto príspevku možno základnú zásadu (princíp) vymedziť ako rozhodujúci predpoklad alebo myšlienku, ktorá formuje celý systém navzájom súvisiacich spoločenských vzťahov, napr. systém ochrany vkladov, systém výkonu bankového dohľadu. Ak sa zameriame na právne akty EÚ/ES, ktoré upravujú zakladanie a činnosť úverových inštitúcií (bánk), nájdeme najmä v ich úvodných ustanoveniach výslovne uvedené viaceré spomínané základné zásady (princípy). Tieto základné zásady sa prebrali, ak už neexistovali, do príslušných slovenských právnych predpisov alebo sa podľa nich postupuje pri uplatňovaní práva. Ide najmä o zákon o bankách, zákon o ochrane vkladov a zákon o platobnom styku.

Sloboda zakladania úverovej inštitúcie a sloboda poskytovania finančných služieb úverovými inštitú-

ciami je vyjadrená v čl. 20 a 21 smernice 2000/12/ES Európskeho parlamentu a rady z 20. marca 2000 o zakladaní a podnikaní úverových inštitúcií (smernica 2000/12/ES). Podľa nej hostiteľský členský štát EÚ odstráni všetky prekážky brániace vykonávaniu činností podliehajúcich zásade vzájomného uznávania v rovnakom rozsahu ako v domovskom členskom štáte EÚ, ak to nie je v rozpore so zásadou všeobecného blaha (general good) hostiteľského členského štátu EÚ.

Základná zásada zákazu diskriminácie je zakotvená v článku 12 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (amsterdamské znenie), podľa ktorého v rámci pôsobnosti tejto zmluvy a pri rešpektovaní jej osobitných ustanovení akákoľvek diskriminácia na základe štátnej príslušnosti je zakázaná. Postupom uvedeným v článku 251 citovanej zmluvy môže Rada Európskej únie prijímať pravidlá o zákaze takejto diskriminácie. Uvedená zásada je premietnutá aj do smernice 2000/12/ES, podľa ktorej je zakázaná akákoľvek diskriminácia v spojitosti so zakladaním a poskytovaním služieb z titulu národnosti alebo skutočnosti, že podnik nebol založený v členskom štáte, v ktorom služby poskytuje. Túto základnú zásadu nájdeme v bodoch 20 a 21 úvodných ustanovení smernice 2000/35/ES Európskeho parlamentu a rady z 29. júna 2000 o boji proti omeškaným platbám v obchodných transakciách.

Základná zásada vykonávania dohľadu domovskou krajinou je v prípade úverových inštitúcií obsiahnutá v bodoch 7, 9 a 22 úvodných ustanovení a v článku 26 smernice 2000/12/ES. Ide o rozhodujúcu zásadu uplatňovanú pri harmonizácii finančného sektora. Táto zásada prisudzuje hlavnú úlohu pri vykonávaní dohľadu nad úverovou inštitúciou príslušnému orgánu domovského členského štátu EÚ, zatiaľ čo príslušný orgán členského štátu EÚ, v ktorom sa poskytuje služba, hrá pri plnení tejto úlohy iba doplnkovú úlohu. Táto zásada je doplnená základnou zásadou vzájomného uznávania.

Základná zásada jednej licencie alebo vzájomného uznávania bankových licencií vyjadrená v bode 14 úvodných ustanovení smernice 2000/12/ES umožňuje banke vykonávajúcej bankové činnosti na základe povolenia v jej domovskej krajine členského štátu EÚ vykonávať buď priamo, alebo prostredníctvom pobočky bankové činnosti na celom území Európskej únie. Pri uplatňovaní tejto zásady však treba zabrániť udeleniu povolenia v prípade, že z predmetu činnosti, územného rozloženia alebo bežnej činnosti je zrejmé, že úverová inštitúcia si vybrala právny systém iného štátu len preto, aby

sa vyhla prísnejším pravidlám, ktoré platia v inom členskom štáte.

Základná zásada reciprocity bola premietnutá do bodov 19 až 21 úvodných ustanovení smernice 2000/12/ES. Podľa nej žiadosti o povolenie činnosti dcérskych spoločností alebo o nadobudnutie podielu, ktoré podajú podniky spadajúce do pôsobnosti práva tretích krajín (mimo EÚ), sa riešia postupom, ktorý má zabezpečiť, aby úverové inštitúcie so sídlom v spoločenstve v predmetných tretích krajinách dostali recipročné obdobné podmienky.

Základná zásada zdravého riadenia bánk, ktorú môžeme nájsť v bode 58 úvodných ustanovení smernice 2000/12/ES, požaduje od príslušných orgánov bánk prijať potrebné opatrenia na zabránenie negatívneho vplyvu na riadenie banky osobami priamo alebo nepriamo vlastniami stanovený podiel banky. Banky by mali určiť konkrétne hranice úverovej angažovanosti banky voči vlastnej skupine, pritom sú v tomto prípade opodstatnené prísnejšie obmedzenia ako v prípade angažovanosti voči iným subjektom. Táto zásada je vyjadrená aj v bode 61 úvodných ustanovení smernice 2000/12/ES.

Základnú zásadu obozretného dohľadu zaviedla do právneho poriadku ES tzv. tretia banková smernica 95/26/ES, podľa ktorej musia byť splnené niektoré požiadavky skôr ako je vydané bankové povolenie, resp. licencia. Ide napr. o zisťovanie tzv. close links (úzkého prepojenia). Túto zásadu nájdeme aj v bode 4 úvodných ustanovení smernice 2000/46/ES Európskeho parlamentu a rady z 18. septembra 2000 o začatí, vykonávaní a opatrnom dohľade nad podnikaním elektronicko-peňažných inštitúcií.

Základná zásada konsolidácie, ktorá sa uplatňuje pri výkone bankového dohľadu, je vyjadrená v bode 24 úvodných ustanovení a v čl. 7 a 8 smernice rady 93/6/EHS z 15. marca 1993 o kapitálovej primeranosti investičných spoločností a úverových inštitúcií a v bode 58 a nasledujúcich úvodných ustanoveniach smernice 2000/12/ES.

Základnú zásadu slobodného pohybu kapitálu v prípade úverových inštitúcií možno nájsť v bode 18 úvodných ustanovení smernice 2000/12/ES. Na základe uplatnenia tohto bodu opatrenia liberalizujúce bankové služby musia byť zlučiteľné s opatreniami liberalizujúcimi pohyb kapitálu.

Základná zásada ochrany rovnakým systémom ochrany vkladov upravená v smernici 94/19/ES Európskeho parlamentu a rady z 30. mája 1994 o systéme ochrany vkladov sa uplatňuje v prípade insolventnosti úverovej inštitúcie. Táto zásada sa uplatní voči vkladateľom ktorejkoľvek pobočky umiestnenej v inom členskom štáte ako v sídle ústredia úverovej inštitúcie.

Základnú zásadu povinného členstva úverových ústavov v systéme ochrany vkladov v ich domov-

skom členskom štáte zaviedla smernica 94/19/ES Európskeho parlamentu a rady z 30. mája 1994 o systéme ochrany vkladov v čl. 3.

Základná zásada minimálnej harmonizácie sa uplatňuje pri preberaní právnych aktov EÚ/ES, podľa ktorej vnútroštátne právne akty nesmú byť miernejšie ako právne akty EÚ/ES. Táto základná zásada je obsiahnutá napr. v čl. 7 smernice 94/19/ES Európskeho parlamentu a rady z 30. mája 1994 o systémoch ochrany vkladov, podľa ktorej systémy ochrany vkladov určia, že úhrnné vklady každého vkladateľa musia byť kryté do výšky 20 000 ECU v prípade, že sa vklady stanú nedostupnými. Možno ju nájsť aj v bode 7 úvodných ustanovení smernice 2000/12/ES, v bode 6 úvodných ustanovení odporúčania komisie 97/489/ES z 30. júla 1997 týkajúceho sa transakcií pomocou elektronických platobných nástrojov a osobitne vzťahu medzi vystavovateľom a držiteľom a v bode 4 úvodných ustanovení smernice rady 93/6/EHS z 15. marca 1993 o kapitálovej primeranosti investičných spoločností a úverových inštitúcií.

Základná zásada superequivalencie umožňuje členským štátom EÚ zaviesť (pokiaľ je to výslovne uvedené) prísnejšie pravidlo, ako je určené v práve EÚ/ES, napr. v zmysle bodu 12 úvodných ustanovení smernice 2000/12/ES členský štát môže zaviesť aj pravidlá, ktoré sú prísnejšie ako pravidlá stanovené pre úverové inštitúcie vykonávajúce činnosti na základe povolenia ich príslušných orgánov, v čl. 5 odsek 1, prvý pododsek, odsek 2 a v čl. 7, 16, 30, 51 a 65. Ide teda napr. o možnosť prísnejšej úpravy nadobúdania kvalifikovaného podielu v úverovej inštitúcii. Táto zásada je vyjadrená aj v bodoch 36 a 54 úvodných ustanovení smernice 2000/12/ES.

Základnú zásadu lex rei sitae, ktorá sa uplatňuje v práve EÚ/ES, možno nájsť napr. v bode 8 úvodných ustanovení smernice Európskeho parlamentu a rady č. 2002/47/ES zo 6. júna 2002 o dohodách o finančných zárukách, podľa ktorého na určenie toho, či je dohoda o finančnej záruke bezchybná a teda platná voči tretím stranám je rozhodujúce právo krajiny, kde sa finančná záruka nachádza. Ďalej je upravená v čl. 24 smernice 2001/24/ES Európskeho parlamentu a rady zo 4. apríla 2001 o reorganizácii a likvidácii úverových ústavov a v bode 20 úvodných ustanovení smernice 98/26/ES Európskeho parlamentu a rady z 19. mája 1998 o konečnom zúčtovaní v platobných zúčtovacích systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov.

Základná zásada rovnakého prístupu vo vzťahu k veriteľom podľa smernice 2001/24/ES Európskeho parlamentu a rady zo 4. apríla 2001 o reorganizácii a likvidácii úverových ústavov vyžaduje od správnych a súdnych orgánov domovského členského štátu prijatie takých opatrení, aké sú potrebné, aby veritelia domovského členského štátu boli schopní prijať v stanovenom čase konkrétne kroky na uplatnenie svojich práv.

Základná zásada jednoty a univerzálnosti podľa smernice 2001/24/ES Európskeho parlamentu a rady zo 4. apríla 2001 o reorganizácii a likvidácii úverových ústavov vyžaduje, aby správne a súdne orgány domovského členského štátu mali výhradnú jurisdikciu, teda aby ich rozhodnutia boli uznávané a aby bez akejkoľvek formálnosti bolo možné dosiahnuť vo všetkých ostatných členských štátoch účinky vyplývajúce zo zákonov domovského členského štátu.

Základná zásada subsidiarity (podriadenosti) je vyjadrená čl. 5 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (amsterdamské znenie), podľa ktorého „Európske spoločenstvo koná v medziach právomocí vymedzených touto zmluvou a cieľov, ktoré sú v nej zakotvené. V oblastiach, ktoré nepatria do jeho výlučnej kompetencie, vyvíja spoločenstvo činnosť v súlade s princípom subsidiarity len vtedy a v takom rozsahu, pokiaľ ciele sledované touto činnosťou nemôžu byť uspokojivo dosiahnuté členskými štátmi a vzhľadom na rozsah alebo dôsledky predmetnej činnosti ich možno lepšie dosiahnuť prostredníctvom spoločenstva.“ Pri uplatňovaní tejto zásady sa vychádza zo skúsenosti, že nižšie stupne systému (napr. miestne samosprávne orgány) sú pri plnení úloh výhodnejšie a efektívnejšie. Vyššie stupne (inštitúcie Európskych spoločenstiev) nastupujú vtedy, ak úlohu nemožno účinne plniť na nižšom stupni. Táto zásada je premietnutá napr. do bodu 16 úvodných ustanovení smernice 2000/46/ES Európskeho parlamentu a rady z 18. septembra 2000 o začatí, vykonávaní a opatrnom dohľade nad podnikaním elektronicko-peňažných inštitúcií, do bodu 16 úvodných ustanovení smernice 2002/87/ES Európskeho parlamentu a rady zo 16. decembra 2002 o doplňujúcom dohľade nad úverovými ústavmi, poisťovňami a investičnými firmami vo finančnom konglomeráte, ďalej do bodu 12 úvodných ustanovení smernice 98/26/ES Európskeho parlamentu a rady z 19. mája 1998 o konečnom zúčtovaní v platobných zúčtovacích systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov.

Základná zásada dodržiavania základných práv, ktoré sú obsiahnuté v Listine základných práv a slobôd Európskej únie, je rešpektovaná v smernici 2002/87/ES Európskeho parlamentu a rady zo 16. decembra 2002 o doplňujúcom dohľade nad úverovými ústavmi, poisťovňami a investičnými fondmi vo finančnom konglomeráte, ako to vyplýva z bodu 17 jej úvodných ustanovení.

Základná zásada rešpektovania všeobecného blaha (general good) je vyjadrená okrem iného v bode 16 úvodných ustanovení smernice 2000/12/ES. Interpretácia správa komisie č. 97/C 209/04, ktorá sa zaoberá pojmom verejné blaho, uvádza príklady oblastí uplatnenia verejného blaha, ako sú ochrana užívateľa služieb, zachovanie dobrej povesti národného finančného sektora, ochrana veriteľov atď., neobsahuje však definíciu verejného blaha.

Základná zásada effet utile (praktische wirkung, useful effect) je jedným z rozhodujúcich princípov pri aplikácii európskeho práva. Znamená, že právnu normu vykladáme a používame tak, aby sa dosiahlo jej najlepšie uplatnenie. Ak je možné národné právo vykladať rôznym spôsobom, použije sa ten výklad, ktorým sa európske právo najviac realizuje. Európsky súdny dvor zaviazal v mnohých rozhodnutiach členské štáty vykonať všetko nevyhnutné na aplikáciu a vykonanie európskeho práva.

Základná zásada transparentnosti premietnutá v bode 11 úvodných ustanovení rozhodnutia komisie z 5. novembra 2003, ktorým sa zriaďuje výbor európskych orgánov bankového dohľadu, vyžaduje viesť otvorene a transparentne konzultácie s účastníkmi trhu a spotrebiteľmi a konečnými užívateľmi. Bod 8 úvodných ustanovení smernice 97/5/ES Európskeho parlamentu a rady z 27. januára 1997 o kreditných prevodoch do zahraničia vyžaduje poskytnúť zákazníkovi dostatok informácií pred vykonaním kreditného prevodu do zahraničia a po ňom. Táto základná zásada je vyjadrená aj v bode 22 úvodných ustanovení smernice 98/26/ES Európskeho parlamentu a rady z 19. mája 1998 o konečnom zúčtovaní v platobných zúčtovacích systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov a v bode 5 úvodných ustanovení odporúčania komisie 97/489/ES z 30. júla 1997 týkajúceho sa transakcií pomocou elektronických platobných nástrojov a osobitne vzťahu medzi vystavovateľom a držiteľom.

Základná zásada rešpektovania vyššej moci (force majeure), ktorú možno nájsť v bode 13 úvodných ustanovení a v čl. 9 smernice 98/26/ES Európskeho parlamentu a rady z 19. mája 1998 o konečnom zúčtovaní v platobných zúčtovacích systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov oslobodzuje inštitúcie podieľajúce sa na vykonávaní príkazov ku kreditnému prevodu do zahraničia od povinností uvedených v tejto smernici, ak sa vyskytnú dôvody vyššej moci (nepredvídateľné a nezvyčajné okolnosti).

Základná zásada súdnej ochrany, ktorá je zakotvená v čl. 230 Zmluvy o Európskej únii (amsterdamské znenie), a s tým súvisiace právo **locus standi** je upravené v čl. 33 smernice 2000/12/ES Európskeho parlamentu a rady z 20. marca 2000 o zakladaní a podnikaní úverových inštitúcií. Podľa čl. 33 uvedenej smernice členské štáty zabezpečia, aby sa na rozhodnutie prijaté v súvislosti s úverovými inštitúciami v dôsledku uplatňovania zákonov, nariadení alebo administratívnych opatrení vzťahovalo právo obrátiť sa na súd. To isté platí aj v prípade, ak do šiestich mesiacov od podania žiadosti o udelenie povolenia, ktoré obsahuje všetky informácie požadované podľa platných ustanovení, nie je vydané rozhodnutie.

Spracoval JUDr. František Hetteš

ÚČTOVANIE ÚROKOVÝCH DERIVÁTOV

FORWARD RATE AGREEMENT (FRA), ÚROKOVÝ SWAP (IRS)

Ing. Eleonóra Vajdová

Forward Rate Agreement (FRA)

Forward Rate Agreement (ďalej len FRA) predstavuje obchod, kde si protistrany dohodnú úrokovú sadzbu, termíny obchodu a podkladové aktívum. Pomocou FRA si možno zabezpečiť riziko vyplývajúce z variabilnej úrokovej sadzby (float rate) na úročenú pohľadávku (uložený vklad alebo poskytnutý úver), resp. záväzok (prijatý úver alebo prijatý vklad), ktorý bude realizovaný v budúcom termíne. FRA sa môže uzatvárať aj bez existujúceho základného obchodu.

Kupujúci FRA obchodu je zmluvná strana, ktorá sa snaží chrániť pred zvyšovaním úrokových sadzieb v budúcnosti. Predávajúci FRA obchodu je zmluvná strana, ktorá sa snaží chrániť pred znižovaním úrokových sadzieb v budúcnosti.

Zmluvné strany si dohodnú na príslušné budúce obdobie pevnú úrokovú sadzbu (FRA sadzbu, fix rate). Táto sadzba sa porovná pred začiatkom obdobia v tzv. referenčný deň s úrokovou sadzbou základného obchodu (referenčnou sadzbou). Ak je referenčná sadzba vyššia ako FRA sadzba, dostane kupujúci FRA od predávajúceho vyrovnávaciu (kompenzačnú) platbu vo výške úrokového rozdielu medzi sadzbami. Ak je referenčná sadzba nižšia, hradí vyrovnávaciu platbu kupujúci FRA.

Základné údaje pre účtovanie FRA:

– podkladové aktívum – nominálna suma, z ktorej sa vypočítava vyrovnávacia platba;

– úroková sadzba FRA a referenčná sadzba, ktorou je pre obchody v Sk sadzba BRIBOR, v CZK sadzba PRIBOR, v EUR sadzba EURIBOR a v ostatných menách sadzba LIBOR. Z týchto údajov sa vypočíta vyrovnávacia (kompenzačná) platba, splatná na začiatku obdobia, ktoré je zabezpečované FRA;

– termín začatia a ukončenia obchodu, t. j. obdobia zabezpečenia variabilnej úrokovej sadzby. Najčastejšie sa používa 3, resp. 6-mesačné obdobie.

FRA obchod v zásade nie je možné zrušiť pred splatnosťou, končí referenčným dňom na základe trhového ocenenia obchodu („market to market“).

Príklad účtovania FRA v bankách

Typ obchodu: FRA 1-mesačný
Zmluvné strany: Banka v Londýne – predaj – fixná úroková sadzba
Banka v Bratislave – kúpa – float úroková sadzba

Podkladové aktívum: 500 000 000 Sk

Deň obchodu: 8. 12. 2003

Referenčný deň: 6. 1. 2004

Deň splatnosti obchodu: 8. 1. 2004

FRA sadzba: 5,35 %

Referenčná sadzba (BRIBOR): 5,80 %

Výpočet vyrovnávacej platby:

FRA sadzba – referenčná sadzba . (dĺžka trvania FRA/360 dní) . podkladové aktívum / [1 + (dĺžka trvania FRA/360 dní) . 0,058] / 100

čo v našom konkrétnom prípade znamená:

$5,35 \% - 5,80 \% \cdot (31/360) \cdot 500\,000\,000 / [1 + (31/360) \cdot 0,058] / 100 = 192\,787,14 \text{ Sk}$

Hodnoty denného precenenia:

6. 1. 2004 157 876,00 Sk

7. 1. 2004 174 987,00 Sk

8. 1. 2004 192 787,14 Sk

Účtovné operácie:

1. Účtovanie u kupujúceho – 1. spôsob účtovanie precenenia stornom

Deň účtovania	Obsah účtovnej operácie	MD/D	Účtovná skupina	Názov účtu	Hodnota
6. 1. 2004	podsvahová pohľadávka	MD	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	podsvahový záväzok	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	95	Záväzky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	prvé precenenie v súvahe	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely FRA	157 876,00 Sk

		D	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely FRA	157 876,00 Sk
7. 1. 2004	storno precenenia z predchádzajúceho dňa	MD	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely FRA	157 876,00 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely FRA	157 876,00 Sk
	zaúčtovanie nového precenenia v súvahe	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely FRA	174 987,00 Sk
		D	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely FRA	174 987,00 Sk
8. 1. 2004	storno precenenia z predchádzajúceho dňa	MD	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely FRA	174 987,00 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely FRA	174 987,00 Sk
	zaúčtovanie nového precenenia v súvahe	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely FRA	192 787,14 Sk
		D	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely FRA	192 787,14 Sk
	odúčtovanie podsúvahovej pohľadávky	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	odúčtovanie podsúvahového záväzku	MD	95	Záväzky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	prijatá vyrovnávací platba	MD	13	Bežné účty iných bánk – loro v Sk	192 787,14 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely FRA	192 787,14 Sk

2. Účtovanie u kupujúceho – 2. spôsob účtovanie precenenia prírastkovým spôsobom

Deň účtovania	Obsah účtovnej operácie	MD/D	Účtovná skupina	Názov účtu	Hodnota
6. 1. 2004	pod súvahová pohľadávka	MD	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	pod súvahový záväzok	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	95	Záväzky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	prvé precenenie v súvahe	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely FRA	157 876,00 Sk
		D	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely FRA	157 876,00 Sk
7. 1. 2004	doúčtovanie rozdielu z nového precenenia v súvahe	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely FRA	17 111,00 Sk
		D	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely FRA	17 111,00 Sk
8. 1. 2004	doúčtovanie rozdielu z nového precenenia v súvahe	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely FRA	17 800,14 Sk
		D	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely FRA	17 800,14 Sk
	odúčtovanie podsúvahovej pohľadávky	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	odúčtovanie podsúvahového záväzku	MD	95	Záväzky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	prijatá vyrovnávací platba	MD	13	Bežné účty iných bánk – loro v Sk	192 787,14 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely FRA	192 787,14 Sk

3. Účtovanie u predávajúceho – 1. spôsob účtovanie precenenia stornom

Deň účtovania	Obsah účtovnej operácie	MD/D	Účtovná skupina	Názov účtu	Hodnota
6. 1. 2004	pod súvahový záväzok	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	95	Závazky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	pod súvahová pohľadávka	MD	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	prvé precenenie v súvahe	MD	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely FRA	157 876,00 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely FRA	157 876,00 Sk
7. 1. 2004	storno precenenia z predchádzajúceho dňa	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely FRA	157 876,00 Sk
		D	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely FRA	157 876,00 Sk
	zaúčtovanie nového precenenia v súvahe	MD	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely FRA	174 987,00 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely FRA	174 987,00 Sk
8. 1. 2004	storno precenenia z predchádzajúceho dňa	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely FRA	174 987,00 Sk
		D	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely FRA	174 987,00 Sk
	zaúčtovanie nového precenenia v súvahe	MD	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely FRA	192 787,14 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely FRA	192 787,14 Sk
	odúčtovanie pod súvahového záväzku	MD	95	Závazky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	odúčtovanie pod súvahovej pohľadávky	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	platená vyrovnávacía platba	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely FRA	192 787,14 Sk
		D	13	Bežné účty iných bánk – loro v Sk	192 787,14 Sk

4. Účtovanie u predávajúceho – 2. spôsob účtovanie precenenia prírastkovým spôsobom

Deň účtovania	Obsah účtovnej operácie	MD/D	Účtovná skupina	Názov účtu	Hodnota
6. 1. 2004	pod súvahový záväzok	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	95	Závazky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	pod súvahová pohľadávka	MD	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	prvé precenenie v súvahe	MD	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely FRA	157 876,00 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely FRA	157 876,00 Sk
7. 1. 2004	doúčtovanie rozdielu z nového precenenia v súvahe	MD	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely FRA	17 111,00 Sk

		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely FRA	17 111,00 Sk
8. 1. 2004	doúčtovanie rozdielu z nového preценenia v súvahe	MD	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely FRA	17 800,14 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely FRA	17 800,14 Sk
	odúčtovanie podsúvahového záväzku	MD	95	Záväzky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	odúčtovanie podsúvahovej pohľadávky	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
		D	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi FRA	500 000 000,00 Sk
	platená vyrovnávací platba	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely FRA	192 787,14 Sk
		D	13	Bežné účty iných bánk – loro v Sk	192 787,14 Sk

Úrokový swap (IRS)

Úrokový swap (ďalej IRS) je dohoda medzi dvoma zmluvnými stranami, kde sa jedna strana zaväzuje platiť vopred dohodnutú variabilnú úrokovú sadzbu (float rate), resp. pevnú úrokovú sadzbu (fix rate) na vopred dohodnutý objem peňažných prostriedkov a vopred dohodnuté časové obdobie, pričom sa súčasne druhá strana zaväzuje platiť vopred dohodnutú pevnú úrokovú sadzbu (fix rate), resp. variabilnú úrokovú sadzbu (float rate) na rovnaký objem peňažných prostriedkov a rovnaké časové obdobie.

Pri úrokových swapoch v stanovených dňoch výmeny úrokov nedochádza k dvom samostatným platbám, ale porovnáva sa pevná a variabilná úroková sadzba a jedna zo zmluvných strán potom uhradí druhej strane rozdiel vyrovnávajúcou platbou.

Úrokový swap slúži na zabezpečenie úrokového rizika z pôvodného obchodu, napr. z dlhodobého úveru, z nákupu dlhopisov a pod.

Najčastejšie uzatváraným typom úrokového swapu je „kupónový swap“. Pri kupónovom swape prichádza k výmene pevnej úrokovej sadzby za variabilnú úrokovú sadzbu, ktorá je spätá s referenčnou sadzbou, napr. BRIBOR.

Základné údaje pre účtovanie IRS:

– podkladové aktívum – nominálna suma, z ktorej sa vypočítava pevná a variabilná úroková sadzba. Táto nominálna suma môže zostať bez zmeny, ale podľa dohody sa môže aj rôzne meniť a prispôbovať.

Podľa zmeny nominálnej sumy rozlišujeme:

- splátkový swap – nominálna suma sa postupne znižuje o rovnako veľké splátky,
- anuitný swap – nominálna suma sa postupne znižuje o splátky v anuite,
- step-up-swap – nominálna suma sa postupne zvyšuje (opak splátkového swapu),

• swap s možnosťou vypovedania – v tomto type swapu má jedna strana právo swap predčasne ukončiť bez nároku na vyrovnávaciu platbu,

• swap s možnosťou predĺženia – v tomto type swapu má jedna strana právo predĺžiť swap pri splatnosti za vopred dohodnutých podmienok;

– pevná a variabilná úroková sadzba a referenčná sadzba, ktorou je pre obchody v Sk sadzba BRIBOR, v CZK sadzba PRIBOR, v EUR sadzba EURIBOR a v ostatných menách sadzba LIBOR;

– termín začatia a ukončenia obchodu, t. j. obdobia zabezpečenia variabilnej úrokovej sadzby.

Úrokový swap je možné ukončiť viacerými spôsobmi:

- uplynutím lehoty trvania obchodu,
- vypovedaním – v prípade, že právo predčasného ukončenia swapu bolo dohodnuté,
- zrušením – obidve strany majú možnosť predčasne zrušiť obchod a prichádza k vyrovnávací platbe na základe trhového ocenenia swapu.

Cena IRS je stanovená ako úroveň, na ktorej sa rovná súčasná hodnota pevnej úrokovej sadzby súčasnej hodnote toku variabilných sadzieb, to znamená, že je úplne závislá od presne stanovených budúcich sadzieb.

Príklad účtovania IRS v bankách

Komerčná banka prijala dlhodobý úver s úrokovou sadzbou na báze 3-mesačného BRIBOR-u, pričom má polročné splátky úrokov. Keďže v budúcnosti očakáva nárast úrokových sadzieb, zabezpečuje sa proti tomuto riziku zvyšovania úrokových nákladov. Uzatvorí s inou komerčnou bankou úrokový swap, v ktorom bude platiť v trojmesačných termínoch pevnú úrokovú sadzbu 4,045 % (fix) počas 1 roka a od protistrany bude dostávať v 3-mesačných termínoch BRIBOR (float).

Typ obchodu:	IRS	IRS sadzba (deal rate):	4,045 %
Zmluvné strany:	Banka A v Bratislave – platba fix (kupujúci)	Precenenie (uvádzame len k termínom porovnania float/fix rate):	
	Banka B v Bratislave – platba float (predávajúci)	9. 10. 2003	820 000,10 Sk
		10. 1. 2004	533 949,09 Sk
Podkladové aktívum:	7 500 000 EUR	10. 4. 2004	-266 416,55 Sk
Deň obchodu:	9. 10. 2003	10. 7. 2004	-27 842,16 Sk
Deň splatnosti obchodu:	9. 10. 2004	Prehľad úrokových platieb:	

Dátum porovnávacej platby	Variabilná sadzba (float)	Platba float	Platba fix (4,045 %)	Rozdiel	Kurz EUR	Platba v Sk
9. 1. 2004	3,139%	60 164,17 EUR	77 529,17 EUR	17 365,00 EUR	42,266	733 949,09
9. 4. 2004	4,253%	80 629,79 EUR	76 686,46 EUR	-3 943,33 EUR	42,202	-166 416,55
9. 7. 2004	3,825%	72 515,63 EUR	76 686,46 EUR	4 170,83 EUR	40,102	167 258,76
9. 10. 2004	4,010 %	76 858,33 EUR	77 529,17 EUR	-670,84 EUR	39,860	-26 739,68

1. Účtovanie u kupujúceho

Deň účtovania	Obsah účtovnej operácie	MD/D	Účtovná skupina	Názov účtu	Hodnota
9. 10. 2003	pod súvahová pohľadávka	MD	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
	pod súvahový záväzok	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
		D	95	Záväzky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
	prvé precenenie v súvahe	MD	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely IRS	820 000,10 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely IRS	820 000,10 Sk
9. 1. 2004	netto platba po porovnaní float a fix rate	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely IRS	733 949,09 Sk
		D	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	733 949,09 Sk
		MD	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	17 365,00 EUR
		D	13	Bežné účty v iných bankách – nostro v EUR	17 365,00 EUR
	vyrovnanie na účtoch precenenia	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely IRS	86 051,01 Sk
		D	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely IRS	86 051,01 Sk
10. 1. 2004	nové precenenie	MD	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely IRS	533 949,09 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely IRS	533 949,09 Sk
9. 4. 2004	netto platba po porovnaní float a fix rate	MD	13	Bežné účty v iných bankách – nostro v EUR	3 943,33 EUR
		D	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	3 943,33 EUR
		MD	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	166 416,55 Sk
		D	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely IRS	166 416,55 Sk
	vyrovnanie na účtoch precenenia – storno záporného precenenia	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely IRS	533 949,09 Sk
		D	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely IRS	533 949,09 Sk
10. 4. 2004	nové precenenie	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	266 416,55 Sk

		D	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely IRS	266 416,55 Sk
9. 7. 2004	netto platba po porovnaní float a fix rate	MD	13	Bežné účty v iných bankách – nostro v EUR	4 170,83 EUR
		D	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	4 170,83 EUR
		MD	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	167 258,62 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	167 258,62 Sk
	vyrovnanie na účtoch precenenia	MD	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely IRS	99 157,93 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	99 157,93 Sk
10. 7. 2004	nové precenenie	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	27 842,16 Sk
		D	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely IRS	27 842,16 Sk
9. 10. 2004	netto platba po porovnaní float a fix rate	MD	13	Bežné účty v iných bankách – nostro v EUR	670,84 EUR
		D	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	670,84 EUR
		MD	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	26 739,68 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	26 739,68 Sk
	vyrovnanie na účtoch precenenia	MD	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely IRS	1 102,48 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	1 102,48 Sk
	odúčtovanie podsúvahovej pohľadávky	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
		D	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
	odúčtovanie podsúvahového záväzku	MD	95	Záväzky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR

2. Účtovanie u predávajúceho

Deň účtovania	Obsah účtovnej operácie	MD/D	Účtovná skupina	Názov účtu	Hodnota
9. 10. 2003	podsúvahová pohľadávka	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
		D	95	Záväzky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
	podsúvahový záväzok	MD	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
	prvé precenenie v súvahe	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	820 000,10 Sk
		D	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely IRS	820 000,10 Sk
9. 1. 2004	netto platba po porovnaní float a fix rate	MD	13	Bežné účty v iných bankách – nostro v EUR	17 365,00 EUR
		D	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	17 365,00 EUR
		MD	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	733 949,09 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	733 949,09 Sk
	vyrovnanie na účtoch precenenia	MD	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely IRS	86 051,01 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	86 051,01 Sk

10. 1. 2004	nové precenenie	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	533 949,09 Sk
		D	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely IRS	533 949,09 Sk
9. 4. 2004	netto platba po porovnaní float a fix rate	MD	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	3 943,33 EUR
		D	13	Bežné účty v iných bankách – nostro v EUR	3 943,33 EUR
		MD	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely IRS	166 416,55 Sk
		D	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	166 416,55 Sk
	vyrovnanie na účtoch precenenia – storno kladného precenenia	MD	71	Výnosy z derivátových operácií – kladné rozdiely IRS	533 949,09 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	533 949,09 Sk
10. 4. 2004	nové precenenie	MD	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely IRS	266 416,55 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely IRS	266 416,55 Sk
9. 7. 2004	netto platba po porovnaní float a fix rate	MD	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	4 170,83 EUR
		D	13	Bežné účty v iných bankách – nostro v EUR	4 170,83 EUR
		MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely IRS	167 258,62 Sk
		D	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	167 258,62 Sk
	vyrovnanie na účtoch precenenia	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely IRS	99 157,93 Sk
		D	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely IRS	99 157,93 Sk
10. 7. 2004	nové precenenie	MD	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely IRS	27 842,16 Sk
		D	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely IRS	27 842,16 Sk
9. 10. 2004	netto platba po porovnaní float a fix rate	MD	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	670,84 EUR
		D	13	Bežné účty v iných bankách – nostro v EUR	670,84 EUR
		MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – kladné rozdiely IRS	26 739,68 Sk
		D	35	Usporiadací účet kurzových rozdielov	26 739,68 Sk
	vyrovnanie na účtoch precenenia	MD	31	Pevné termínové operácie s úrokovými nástrojmi – záporné rozdiely IRS	1 102,48 Sk
		D	61	Náklady z derivátových operácií – záporné rozdiely IRS	1 102,48 Sk
	odúčtovanie podsúvahovej pohľadávky	MD	95	Závazky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
		D	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
	odúčtovanie podsúvahového záväzku	MD	99	Usporiadací účet operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR
		D	95	Pohľadávky z pevných termínových operácií s úrokovými nástrojmi IRS	7 500 000,00 EUR

Na záver treba poznamenať, že účtovanie precenenia by malo byť na dennej báze a konkrétny postup účtovania je ovplyvnený aj softvérovým vybavením banky alebo inej finančnej inštitúcie, ktorá účtuje podľa bankového účtovníctva. Čiže je možné prispôbiť frekvenciu a sumarizáciu účtovania precenenia derivátov za jednotlivé obchody. Dôležité je dodržať princípy vyrovnania

zostatkov na účtoch v účtovej skupine 31 – Pevné termínové operácie po splatnosti derivátového obchodu a zostatky na účtoch výnosov a nákladov v účtovných skupinách 61 – Náklady na derivátové operácie a 71 – Výnosy z derivátových operácií musia vykazovať v netto čiastke výsledok obchodu.

ŽILINA

HUMENNÉ

NOVÉ EXPOZITÚRY NBS

Slávnostným otvorením novostavby expozitúry NBS v Poprade sa 29. júna zavŕšil proces výstavby a odovzdávania 6 nových objektov expozitúr NBS, ktorých výstavba sa začala v prvom polroku minulého roka v Trenčíne, Nových Zámkoch, Žiline, Lučenci, Humennom a Poprade. Všetky novovybudované expozitúry pôsobia podľa novej koncepcie bez likvidatúr a v súčasnosti už plnia všetky úlohy spojené so zabezpečením plynulého peňažného obehu v regiónoch Slovenska. Moderné a architektonicky zaujímavé riešenie novostavby spĺňajú prísne technické i bezpečnostné kritériá na správu peňažných zásob a súčasne vytvárajú aj dôstojné pracovné podmienky pre zamestnancov. Šesť expozitúr počas uplynulých troch mesiacov postupne slávnostne otvoril viceguvernér NBS Ivan Šramko za účasti ďalších zástupcov vedenia banky, autorov projektov a predstaviteľov miest, v ktorých tieto pracoviská NBS pôsobia.

TRENČÍN

NOVÉ ZÁMKY

LUČENEC

POPRADEK

INTERNÝ BANKOVÝ AUDIT

Mgr. Ion-Bogdan Dumitrescu

Bazilejská komisia pre bankový dohľad (Basel Committee on Banking Supervision), ďalej len „Komisia“, uverejnila v rokoch 2001 a 2002 štúdiu o internom bankovom audite a o vzťahu medzi inštitúciami vykonávajúcimi bankový dohľad a internými i externými audítormi. Efektívny interný audit, ktorý nezávisle hodnotí kontrolné systémy v rámci organizácie, je východiskom pre adekvátnu internú kontrolu bankových inštitúcií. Externí audítori poskytujú svoj pohľad na interný audit. Inštitúcie vykonávajúce bankový dohľad sa prostredníctvom interného a externého auditu uistia, že manažment banky uplatňuje efektívne postupy a praktiky a že reaguje na nedostatky, ak takéto boli identifikované zo strany interných alebo externých audítorov. Spolupráca všetkých týchto strán poskytuje ten najoptimálnejší dohľad nad bankovými inštitúciami. Rozvádzané princípy sú v celej šírke aplikovateľné. Existujú však rozdiely medzi jednotlivými krajinami ovplyvnené postavením externých audítorov, štruktúrou manažmentu bánk alebo legislatívnymi podmienkami fungovania bankovníctva. Uplatňovanie rozvádzaných princípov auditu v praxi sa preto riadi národnými legislatívnymi normami každej krajiny.

Interný bankový audit

Predstavenstvo Inštitútu interných audítorov (Board of Directors of the Institute of Internal Auditors) definovalo v júni 1999 interný audit takto: „Interný audit je nezávislá, vecná a poradenská aktivita, ktorá pridáva hodnotu a zdokonaľuje fungovanie organizácie. Pomáha organizácii dosiahnuť svoje ciele prostredníctvom systematického, disciplinovaného prístupu k hodnoteniu a zdokonaleniu efektívnosti rizikového manažmentu, kontroly a riadiaceho procesu.“ Hoci potreba objektívnosti a nestrannosti je obzvlášť dôležitá pre oddelenie interného auditu v bankovej inštitúcii, nie je tým nevyhnutne vylúčená možnosť, že aj toto oddelenie sa podieľa na poradenskej a konzultačnej činnosti, ak je zabezpečená nezávislosť analýz a hodnotení. Niektoré banky majú zavedený aj systém hodnotenia svojich aktivít, ktorý nenahrádza, ale dopĺňa funkciu interného bankového auditu. Ide o formálny a dokumentovaný proces, ktorým manažment a zamestnanci analyzujú svoje aktivity a hodnotia efektívnosť súvisiacich interných kontrolných procedúr.

Interný audit má niekoľko cieľov a princípov, ktoré je potrebné dodržiavať. Predstavenstvo banky má však konečnú zodpovednosť za to, že manažment banky uplatňuje adekvátny a efektívny systém internej kontroly, systém hodnotenia rizík bankových aktivít a rizík týkajúcich sa bankového kapitálu, vhodné metódy monitorovania dodržiavania zákonov, opatrení a interných postupov. Takisto manažment banky je zodpovedný za vypracovanie postupov, ktoré identifikujú, merajú, monitorujú a kontrolujú riziko, ktorému banka čelí. Manažment musí zabezpečiť takú organizačnú štruktúru, ktorá jasne sta-

novuje právomoci a zodpovednosť. Je zodpovedný za riadenie rizika, návrh vhodných interných kontrolných mechanizmov a monitorovanie ich adekvátnosti a efektivity. Interný audit je časťou opakujúceho sa monitorovania interných kontrolných systémov banky a jej postupov na hodnotenie interného kapitálu. Ako taký pomáha manažmentu a predstavenstvu v efektívnom výkone ich vyššie uvedených zodpovedností.

Oddelenie interného auditu

Každá banka by mala mať oddelenie interného auditu, na ktoré sa môže – vzhľadom na objem a povahu svojich aktivít – spoliehať. V menších bankách sa interný audit často zabezpečuje z vonkajších zdrojov. Oddelenie interného auditu v bankovej inštitúcii musí byť nezávislé od aktivít, ktoré kontroluje a musí byť takisto nezávislé od každodenných interných kontrolných procesov. Týmto je zaručené, že toto oddelenie vykonáva svoje aktivity objektívne a nestranné. Interní audítori nesmú mať s bankou konflikt záujmov. Každá banka by mala mať formalizované zásady interného auditu, ktoré zabezpečujú jeho postavenie a právomoci v rámci banky. Tu by mal byť zakotvený rozsah práce interných audítorov, pozícia celého oddelenia v organizačnej štruktúre banky, vzťahy s ostatnými oddeleniami kontroly a pod.

Interný audit musí byť objektívny a nestranný, to znamená, že má vykonávať svoju činnosť bez pochybností a zasahovania. Členovia tímu interného auditu sa nesmú zúčastňovať operácii banky alebo výberu a implementácie interných kontrolných systémov. Profesionálna kompetencia, takisto ako vnútorná motivácia a sústavný pro-

fesionálny rozvoj každého interného audítora sú nevyhnutnými faktormi pre správne fungovanie celého oddelenia interného auditu banky. Odporúča sa takisto rotácia jednotlivých audítorov v rámci oddelenia, aby sa predišlo rutinnému výkonu pracovných činností. Vedúci oddelenia interného auditu by mal byť zodpovedný za to, aby oddelenie vykonávalo svoje aktivity v zhode s náležitými princípmi interného auditu. Obzvlášť by sa malo dbať na to, aby bol formálne vypracovaný plán auditu a písomné postupy a procedúry pre všetkých členov tímu. Vždy musí byť zabezpečená profesionálna kompetencia zamestnancov oddelenia a ich pravidelné školenie. Oddelenie interného auditu sa zodpovedá manažmentu banky a jej predstavenstvu, prípadne aj komisii pre audit, ak takáto v banke existuje. Tieto orgány banky by predovšetkým mali byť informované o prograse plánu auditu a o dosahovaní cieľov oddelenia interného auditu.

Plán auditu

Každá činnosť a každý zo subjektov banky (teda jej dcérske spoločnosti alebo pobočky) by mali spadať do rozsahu interného auditu. Žiadna z aktivít banky ani žiaden z jej subjektov nesmú byť vylúčené zo skúmania interného auditu. Oddelenie interného auditu má mať prístup k záznamom banky vrátane informácií manažmentu a zápisník zo stretnutí poradenských alebo rozhodujúcich orgánov banky, ak je to relevantné vzhľadom na výkon činnosti interných audítorov. V rámci procesu hodnotenia interného kapitálu banky by oddelenie interného auditu malo pravidelne a nezávisle kontrolovať systém rizikového manažmentu, na základe ktorého sa hodnotí vzťah rizika ku kapitálu banky, a metódy, na základe ktorých sa posudzuje plnenie interných postupov týkajúcich sa kapitálovej oblasti. Posúdenie rizika vo vzťahu ku kapitálu banky je časťou rizikového manažmentu, ktorý sa orientuje na celkovú obchodnú stratégiu banky v rôznych oblastiach. V banke musí byť jasne identifikované oddelenie alebo jednotlivci zodpovední za kontrolu procesov hodnotenia kapitálu banky. Takúto kontrolu môže vykonávať oddelenie interného bankového auditu alebo iné oddelenie, ktoré je dostatočne nezávislé od operácií banky.

Interný audit zahŕňa plán auditu, skúmanie a hodnotenie dostupných informácií, komunikovanie výsledkov a plnenie odporúčaní. Existuje viacero typov interného auditu, ako napríklad:

- a) finančný audit, ktorého cieľom je hodnotiť spoľahlivosť účtovného systému a informácií obsiahnutých vo výsledných finančných výsledkoch,
- b) audit zhody, cieľom ktorého je hodnotiť kvalitu a vhodnosť systémov navrhnutých za účelom zaistenia plnenia zákonných požiadaviek, opatrení a postupov,
- c) operačný audit, cieľom ktorého je hodnotiť kvalitu a vhodnosť iných systémov a postupov, analyzovať organizačnú štruktúru a vyhodnocovať vhodnosť metód a zdrojov,

d) audit manažmentu, cieľom ktorého je hodnotiť kvalitu prístupu manažmentu k riziku a kontrole v rámci celkových cieľov banky.

Keďže oddelenie interného auditu skúma a hodnotí celkové aktivity banky, nemalo by sa orientovať len na jeden typ auditu, ale malo by využiť ten najvhodnejší typ v závislosti od cieľov, ktoré sa prostredníctvom auditu majú dosiahnuť.

Vzťah interného auditu a bankového dohľadu

Orgány bankového dohľadu by mali hodnotiť prácu oddelenia interného auditu banky a v prípade spokojnosti s ich prácou sa môžu spoliehať na zistenia interného auditu pri identifikovaní potenciálnych rizikových oblastí. Orgány bankového auditu vydávajú rôzne opatrenia týkajúce bankových interných kontrolných systémov. Hoci rozsah týchto opatrení je v každej krajine iný, vo všeobecnosti zahŕňa niektoré základné princípy vhodného kontrolného systému v oblasti bankového kapitálu, manažmentu úverového rizika, iného rizika (napríklad kurzového, úrokového, rizika manažmentu likvidity). Bankový dohľad využíva rôzne prístupy na hodnotenie kvality internej kontroly. Jedným z nich je, že hodnotí prácu oddelenia interného auditu vrátane testovania procesov manažmentu, ktoré identifikujú, merajú, monitorujú a kontrolujú riziká. Ak je bankový dohľad spokojný s prácou oddelenia interného auditu, môže využiť správy interných audítorov ako primárny mechanizmus identifikovania potenciálnych problémov banky alebo oblastí potenciálnych rizík, ktoré audítori ešte neskontrolovali.

Orgány bankového dohľadu by mali pravidelne diskutovať s internými audítormi banky o rizikových oblastiach a opatreniach, ktoré bude treba urobiť v súvislosti s týmito rizikami. Hoci interní audítori nevypracovávajú všetky postupy a procedúry v banke – okrem interných kontrolných procedúr – je ich povinnosťou a v záujme akcionárov a veriteľov banky oznámiť predstavenstvu a komisii pre audit (ak takáto existuje), keď sa domnievajú, že manažment banky koná v rozpore s právnymi predpismi alebo internými predpismi banky. Orgány bankového dohľadu by mali organizovať pravidelné stretnutia vedúcich oddelení interného auditu viacerých bánk. V rámci takýchto stretnutí si jednotliví vedúci oddelení môžu vymieňať poznatky a názory o témach, ktoré ich v bankovom sektore spoločne zaujímajú.

Vzájomná koordinácia funkcií auditorskej a dohľadacej činnosti

Externý a interný audítor

Orgány bankového dohľadu podporujú konzultácie medzi internými a externými audítormi s cieľom čo najväčšieho zefektívnenia ich spolupráce. Externí audítori

ovplyvňujú kvalitu interných kontrol prostredníctvom svojich auditových aktivít vrátane diskusií s manažmentom a predstavenstvom alebo komisiou pre audit a odporúčania na zlepšenie interných kontrol. Interný audit je vo všeobecnosti užitočný na určenie povahy, časového rámca a rozsahu externých procedúr auditu. Avšak externý audítor má zodpovednosť za svoj výrok o finančných výkazoch. Externý audítor by mal mať prístup k všetkým relevantným správam z oddelenia interného auditu a mal by byť informovaný o všetkých významných záležitostiach, o ktorých sa dozvie interný audítor a ktoré by mohli ovplyvniť prácu interného audítora. Na druhej strane aj externý audítor informuje interného audítora o všetkých významných záležitostiach, ktoré by mohli ovplyvniť interný audit. Vedúci oddelenia interného auditu by sa mal uistiť, že jeho oddelenie nevykonáva duplicitnú prácu, teda že sa nerobí to, čo už prípadne urobili externí audítori. Interní a externí audítori by mali spolu pravidelne komunikovať, vymieňať si informácie, audítorské správy a poznatky o rôznych technikách a metódach auditu.

Externí audítori by mali vykonávať prácu pre orgány bankového dohľadu len na základe zmluvného vzťahu. Všetky úlohy zadané orgánmi bankového dohľadu pre externých audítorov by mali korešpondovať s ich bežnou činnosťou a mali by patriť do ich kompetencií. Aj orgány bankového dohľadu aj externí audítori majú záujem na tom, aby v banke existoval vhodný účtovný systém. Úloha externých audítorov sa v jednotlivých krajinách líši. Spoločným faktorom je však očakávanie, že externí audítori pochopia interný kontrolný systém banky v rozsahu, v akom tento ovplyvňuje presnosť finančných výkazov banky. Takisto sa od externých audítorov očakáva, že o všetkých významných nedostatkoch, ktoré zistia pri svojej práci, budú informovať tak manažment banky ako aj orgány bankového dohľadu. Existuje viacero oblastí, pre ktoré je práca orgánov bankového dohľadu a externých audítorov vzájomne užitočná. Výhodou je, že externí audítori môžu získať prehľad o banke priamo od orgánov bankového dohľadu. V niektorých krajinách je dokonca úloha externých audítorov rozšírená napríklad na kontrolu metód používaných v banke, na hodnotenie adekvátnosti organizácie a interného kontrolného systému, na hodnotenie, či banka spĺňa všetky zákonné požiadavky, na hodnotenie činnosti oddelenia interného auditu banky, na vyjadrenie názoru, či sú dodržané všetky účtovné postupy. Odporúča sa však uplatniť také právne postupy, aby externí audítori neboli braní na zodpovednosť za informácie, ktoré v dobrej viere poskytli orgánom bankového dohľadu.

V niektorých krajinách sa interný audit banky zabezpečuje z vonkajších zdrojov, naopak, v niektorých krajinách sa vyžaduje, aby interný audit vykonávalo interné oddelenie banky. Bez ohľadu na to, či sa aktivity interného auditu zabezpečujú z vonkajších zdrojov alebo nie, predstavenstvo a manažment banky zostávajú zodpovední za efektívne fungovanie systému internej kontroly a samot-

ného interného auditu. V určitých krajinách je nutné, aby interní audítori, ktorí pochádzajú z prostredia mimo banky, boli nezávislí od externých audítorov banky. Inde je prípustné, aby interní audítori boli z tej istej firmy ako externí audítori. Zmluva podpísaná medzi bankou a firmou, ktorá poskytuje banke služby interného auditu, obsahuje ustanovenia týkajúce sa úlohy a zodpovedností interných audítorov. Orgány bankového dohľadu vždy požadujú zhodnotenie operačného rizika v takej banke, ktorá si služby interného auditu zabezpečuje zvonku. Vo všeobecnosti sú služby poradenskej firmy poskytujúcej interný audit oveľa výhodnejšie a akceptovateľnejšie v menších bankách.

Stála komisia pre audit

Praktickým riešením pre všetky ťažkosti, ktoré by mohli vyplývať z toho, že predstavenstvo banky má za úlohu zabezpečiť existenciu a fungovanie vhodného kontrolného systému, je konštituovanie stálej komisie pre audit. Takáto komisia posilňuje interný kontrolný systém a interný a externý audit. Preto sa vo všeobecnosti odporúča, aby v bankách, najmä v tých s komplexnými aktivitami, fungovala stála komisia pre audit. Aj pobočky banky potom môžu zvážiť vhodnosť takejto komisie v rámci ich predstavenstiev. Pri konštituovaní takejto komisie by predstavenstvo banky malo písomne stanoviť právomoci, zodpovednosť a povinnosti komisie pre audit a takisto formu výkazníctva, ktoré bude komisia pre predstavenstvo vypracovávať. Takýto písomný dokument by malo predstavenstvo pravidelne aktualizovať. Komisia pre audit by sa mala skladať aspoň z troch členov predstavenstva, ktorí ale nie sú ani súčasnými ani bývalými členmi manažmentu banky. Aspoň jeden z členov by mal byť fundovaný vo finančnom výkazníctve, účtovníctve alebo audite a všetci členovia by mali byť fundovaní v oblastiach potrebných na plnenie povinností člena takejto komisie. Členovia komisie si môžu vyžiadať prístup k určitým informáciám na účel výkonu kontroly. Komisia pre audit pravidelne podáva správy predstavenstvu banky.

Záver

Spolupráca medzi orgánmi bankového dohľadu, externými audítormi a internými audítormi s cieľom zefektívnenia ich práce je veľmi dôležitá, pričom každá zo strán sa koncentruje na svoje vlastné oblasti zodpovednosti. Takáto spolupráca sa môže zakladať napríklad na pravidelných stretnutiach, kde každá zo strán prezentuje informácie o oblastiach spoločného záujmu, prerokovávajú sa odporúčania interných a externých audítorov a každá zo strán sa k nim vyjadruje. Spolupráca orgánov bankového dohľadu, interných audítorov a externých audítorov predpokladá, aby bol medzi nimi vytvorený vzťah, založený na dôvere.

BERTIL GOTTHARD OHLIN

doc. Ing. Anetta Čaplánová, PhD.

*Bertil Gotthard Ohlin sa narodil 23. apríla 1899 v Klippan, dedine na juhu Švédska, v rodine patriacej ku strednej triede. V roku 1917 ukončil štúdium matematiky, štatistiky a ekonómie na univerzite v Lunde. Neskôr študoval na Štokholmskej škole ekonómie ekonómii. Tu boli jeho učiteľmi Eli Heckscher a Gustav Cassel, ktorí sa podrobne venovali teórii medzinárodného obchodu, čo podmienilo aj záujem Ohlina o túto problematiku. Teóriu medzinárodného obchodu rozpracovával aj vo svojej doktorskej práci z roku 1924 pod názvom *Handelns teori* (Teória obchodu). V rokoch 1925 – 1930 pôsobil ako profesor na Kodaňskej univerzite. V roku 1931 sa vrátil do Švédska, keď sa stal nástupcom Heckschera na Štokholmskej škole ekonómie. Už v tomto období*

venoval pozornosť analýze aktuálneho hospodárskeho vývoja. V roku 1931 spracoval pre Ligu národov správu o svetovej depresii a v roku 1934 pre švédsku vládu analýzu stavu nezamestnanosti. V rokoch 1937 – 1947 pôsobil určitý čas na významných svetových univerzitách, na univerzite v Berkley, na Columbijskej a Oxfordskej univerzite.

Svojimi ekonomickými názormi medzivojnového obdobia, ktoré sa formovali v diskusiách s jeho súčasníkmi – ekonómami v Štokholme, patrí Ohlin spolu s E. Lindahlom, G. Myrdalom, E. Lundbergom k tvorcom teórie Štokholmskej školy, ktorá sa v mnohých smeroch považuje za paralelného a nezávislého objaviteľa teórie, ktorú Keynes rozpracoval vo svojej Všeobecnej teórii.

Koncom 30-tych rokov sa Ohlin stal poslancom švédskeho parlamentu "Riksdagu", čím sa začalo dlhé obdobie jeho aktívnej účasti v politickom živote Švédska. V rokoch 1944 – 1967 bol predsedom liberálnej strany. V rokoch 2. svetovej vojny zastával post ministra obchodu. Až do roku 1970 bol poslancom švédskeho parlamentu.

Ohlin bol dlhé roky stálym prispievateľom do švédskych denníkov, keď písal najmä o aktuálnych otázkach ekonomického vývoja a hospodárskej politiky. Podobne ako v prípade jeho vedeckých prác i väčši-

na jeho populárnych článkov vznikla na začiatku a na sklonku jeho profesionálnej kariéry, keďže jeho dlhoročné politické aktivity mu neumožnili venovať sa vo väčšej miere akademickej práci.

V roku 1977 bola Bertilovi Ohlinovi spolu s Jameom Meadeom udelená Nobelova cena za ekonómiu, ktorú získal za svoj príspevok k rozvoju teórie peňazí a hospodárskej expanzie a za analýzu teoretických a praktických otázok medzinárodného obchodu a pohybu medzinárodného kapitálu. Bertil Ohlin zomrel 3. augusta 1979 v Štokholme.

Ohlinove ekonomické názory

Peňažná teória

Ohlin po prvýkrát upútal pozornosť širšieho okruhu ekonómov a získal si uznanie v roku 1929 v polemike s J. M. Keynesom o mechanizme kapitálových transferov aplikovanej na konkrétny prípad reparácií, ktoré bolo Nemecko zaviazané platiť po prvej svetovej vojne. V tejto polemike Ohlin zastával názor, že aj v prípade rozsiahleho medzinárodného transferu peňazí sa môže v krajine zachovať makroekonomická

rovnováha. Na rozdiel od Keynesa Ohlin zdôrazňoval, že v Nemecku by pri správnom postulovaní monetárnej a fiškálnej politiky a za predpokladu uplatnenia pevných výmenných kurzov, rast daní vynútený potrebou získať zdroje na zaplatenie reparácií, viedol k poklesu kúpnej sily v Nemecku a k rastu dopytu v Anglicku a vo Francúzsku, čo by sa odpovedajúcim spôsobom prejavilo v obchodných bilanciách týchto krajín. Nemecko by dosahovalo prebytok vývozu a Anglicko a Francúzsko prebytok dovozu.

Podobne ako ďalší predstavitelia Štokholmskej školy Ohlin vo svojej analýze často využíval koncepciu *ex ante* – *ex post*. Poukazoval na význam časových oneskorení a v súvislosti s analýzou monetárnej politiky zdôrazňoval, že zmeny v psychologických reakciách jedincov môžu ovplyvniť vývoj výraznejšie, ako samotná monetárna politika. Uplatnenie koncepcie *ex ante* a *ex post* mu teda znemožnilo, aby úrokovú mieru považoval za prostriedok nastolovania rovnováhy. Bez ohľadu na jej výšku *ex post* sa budú investície a úspory vždy rovnať. Úrok teda primárne považuje za cenu úveru a len v tomto smere za schopný do určitej miery ovplyvniť veľkosť investícií.

Ohlinova peňažná teória je v širšom zmysle slova bezprostredne spojená s jeho teóriou ekonomického cyklu. Pri snahách centrálnej banky ovplyvniť reálny sektor ekonomiky pripisuje kľúčovú úlohu úrokovej miere. Ohlin sa súčasne zaoberal aj možnosťami endogénnych zmien v ponuke peňazí a úveru, kládol si však otázku, či sú tieto zmeny postačujúce, aby ovplyvnili veľkosť agregátnych výdavkov v ekonomike. Ohlinov článok „Till fragan om penningteoriens upplägning“ (O formulácii peňažnej teórie) z roku 1933 viacerí ekonómovia považujú za paralelnú formuláciu teórie, ktorú Keynes sformuloval vo svojej Všeobecnej teórii. Na rozdiel od Keynesa však primárnym predmetom Ohlinovho záujmu v tomto článku bola analýza zmien cenovej hladiny, pojednanie o zmenách v outpute má v jeho prístupe len odvodený charakter. Na druhej strane je potrebné zdôrazniť, že Ohlin nevyšpecifikoval ani úlohu zmien v outpute ako prostriedku nastolovania rovnováhy, ako to urobil Keynes.

Za Ohlinovu monetárnu teóriu v užšom slova zmysle možno považovať jeho teóriu úrokovej miery, ktorú prezentoval vo svojich článkoch v časopise „Economic Journal“ (1937). Teóriu úrokovej miery ďalej rozpracoval v štúdií *Kapitalmarknad och räntepolitik* (Trh kapitálu a politika úrokovej miery, 1941), ktorej hlavným cieľom bolo rozpracovať teóriu trhu kapitálu a kritizovať úverovú politiku vo Švédsku v prvých dvoch vojnových rokoch. Analyzoval tiež faktory, ktoré určujú výšku úrokových mier, pričom za jeden z významných faktorov považoval očakávania ekonomických subjektov. Ceny na trhu cenných papierov sa formujú vo vzájomnej interakcii dopytu s ponukou. Poukazoval na potrebu diverzifikácie trhu cenných papierov vo všeobecnosti a požadoval zvýšenie miery jeho diverzifikácie vo vtedajšom Švédsku. Až do roku 1935 sa vo Švédsku vydávali cenné papiere s obdobím splatnosti 30 až 80 rokov. Až v roku 1935 boli vydané cenné papiere s dobou splatnosti 12 rokov, zo strany investorov sa však tento krok nestretol s pozitívnym ohlasom. Preto

bola v tomto období možnosť využívať operácie na voľnom trhu ako nástroj monetárnej politiky vo Švédsku veľmi obmedzená. Ohlin túto situáciu ostro kritizoval a požadoval využiť zmeny v úrokovej miere a následne v objeme úverov ako základný nástroj monetárnej politiky tohto obdobia.

Ohlin sa tiež zaoberal problémom optimálnej výšky úrokovej miery, pričom za ňu považoval úrokovú mieru na úrovni 3 – 3,5 percenta. Tento odhad urobil na základe analýzy vývoja na švédskom trhu dlhodobých pôžičiek v roku 1930. Dospel k záveru, že úroková miera na úrovni troch percent bola kritickou dolnou hranicou, pretože existovali psychologické bariéry, ktoré neumožnili jej pokles pod túto úroveň. V roku 1938 však úrokové miery vo Švédsku klesli i pod úroveň troch percent. Ohlin to vysvetlil tým, že recesia v priemysle a obchode vytvorila priaznivé psychologické predpoklady pre ich pokles.

Cieľom politiky regulácie úrokovej miery mala byť podľa Ohlina cenová stabilizácia a ovplyvnenie ekonomického vývoja žiadúcim smerom. Kritizoval bankový systém, že počas vojny nedokázal zabezpečiť flexibilitu emisiou cenných papierov s krátkodobou lehotou splatnosti. Ohlin nezvýrazňoval úlohu peňazí v ekonomike. Pri využití prístupu *ex ante* a *ex post* nie je z hľadiska úrovne cenovej hladiny významné množstvo peňazí v obehu, ale podmienky, ktoré existujú na trhu kapitálu. Požadoval, aby ekonómovia venovali pozornosť jednotlivcovi, ktorého psychologické reakcie na mieru likvidity a úrokové miery považoval z hľadiska ovplyvnenia ekonomického vývoja za dôležitejšie, ako peniaze a ich obeh.

Ako sme uviedli vyššie, Ohlin skúmal zmeny cenovej hladiny ako aj faktory, ktoré vedú k zmenám cien. Jeho vysvetlenie pohybov cenovej úrovne nadväzuje na Wicksellovu myšlienku, podľa ktorej je nevyhnutnou a postačujúcou podmienkou rastu cien rast súčtu spotrebného a investičného dopytu v porovnaní so zmenami v outpute. Rast cien teda môže byť vyvolaný buď na strane investícií, alebo na strane spotreby. V snahe vysvetliť zmeny cien sa potom musíme zamerať na identifikáciu faktorov, ktoré ovplyvňujú dopyt a ponuku spotrebných a investičných statkov.

Vo svojej práci z roku 1934 Ohlin poukázal na úlohu úrokovej miery ako faktora, ktorý ovplyvňuje vyrovnávanie dopytu a ponuky. Pokles úrokovej miery zvýši plánované investície. Vplyv zvýšenia plánovaných investícií na output a cenovú hladinu závisí od elasticity ponuky podmienenej existenciou nevyužitých výrobných kapacít v ekonomike. Ak je ponuka dokonale elastická, t.j. v ekonomike existujú nevyužitú výrobnú kapacitu, rast investícií vyvolá odpovedajúci rast reálneho produktu a neprejaví sa

v zmene cenovej hladiny. V tejto analýze je jednoznačne možné vypozerovať paralelu s Keynesovými závermi. Ako sme naznačili vyššie, ciele, ktoré však Ohlin touto analýzou sledoval, boli odlišné od cieľov Keynesa. Ohlin sa primárne sústredil na vysvetlenie zmien cenovej hladiny, pričom Keynesovou prioritou bolo vysvetliť oscilácie outputu.

Ohlinove názory v oblasti čistej monetárnej teórie možno nájsť v článku Stockholmskolan kontra kvantitetsteorien (Štokholmská škola versus kvantitatívne teórie, 1943). V tomto článku zmeny množstva peňazí v obehu považuje za najbežnejší faktor, ktorý vedie k zvýšeniu cenovej hladiny, napriek tomu sa však ku kvantitatívnej teórii peňazí ako takej staval kriticky. Aj v tomto článku analyzoval aktuálne otázky vývoja peňažného sektora vtedajšej švédskej ekonomiky a z analýzy vyvodil teoretické zovšeobecnenia. Podľa Ohlina v ekonomike zohrávajú rozhodujúcu úlohu podmienky na trhu pôžičiek a nie množstvo peňazí v obehu ako také. Ak chceme skúmať tieto podmienky, musíme sa zaoberať aj psychologickými reakciami jednotlivcov.

Podľa Ohlina spočíva osobitosť prístupu švédskych ekonómov v oblasti monetárnej teórie v tom, že nasmerovali pozornosť analytikov k správaniu sa jednotlivcov a ich motívom a primárnu pozornosť nevenovali peniazom a rýchlosti ich obratu ako to robia zástancovia kvantitatívnej teórie peňazí. Ak má byť monetárna politika účinným nástrojom na ovplyvňovanie ekonomiky, je podľa Ohlina potrebné rozpracovať ďalšie peňažné teórie, ktoré poskytnú určitú alternatívu ku kvantitatívnej teórii peňazí.

Príspevok Ohlina k rozvoju makroekonomickej teórie

Spolu s ďalšími predstaviteľmi Štokholmskej školy Ohlin na teoretickom základe analyzoval situáciu, ktorá viedla k vzniku Veľkej hospodárskej krízy a na základe týchto analýz postuloval požiadavky pre uskutočňovanie praktickej hospodárskej politiky. Už v roku 1927 počas svojho pobytu v Dánsku požadoval využitie verejných prác ako nástroja expanzívnej fiškálnej politiky na odstránenie vysokej miery nezamestnanosti. Tieto myšlienky ďalej rozvinul a publikoval v roku 1937 v anglickom jazyku ako štokholmskú teóriu úspor a investícií, v článku, ktorý bol reakciou na Keynesovu Všeobecnú teóriu publikovanú v roku 1936.

Napriek tomu však už v Ohlinovej publikácii z roku 1934, ktorá vyšla vo švédštine, možno nájsť mnohé závery paralelné s Keynesovou teóriou. Práve táto publikácia, v čase jej vzniku z jazykového hľadiska nedostupná medzinárodnej ekonomickej verejnosti,

sa neskôr stala impulzom diskusií medzi viacerými ekonómami o tom, či Ohlin, skôr ako Keynes a nezávisle od neho, formuloval teóriu rovnováhy ekonomiky za podmienok neúplného využitia výrobných zdrojov.

V tejto práci Ohlin nadviazal na Wicksellovu diskusiu o vzájomnom vzťahu medzi prirodzenou a trhovou (peňažnou) úrokovou mierou. Podľa Wicksella ak sa peňažná úroková miera nachádza pod úroveň prirodzenej úrokovej miery, budú podnikatelia zvyšovať nominálne mzdy svojich zamestnancov. Fyzický output sa však nezmení, pretože podľa Wicksella rovnako, ako vzrastú nominálne mzdy sa zvýšia i ceny statkov a služieb, t.j. reálna mzda zostane nezmenená. V tejto situácii vzniká v ekonomike neanticipovaná inflácia. Ohlin vo svojom modeli pridal k cenovej hladine ďalšiu premennú – makroekonomický output. Vo svojej analýze, podobne ako Keynes o niečo neskôr, využil kategórie sklonu k spotrebe, preferencie likvidity a multiplikátora, ako i mechanizmus pôsobenia akcelérátora, ktorý Keynes vo svojej Všeobecnej teórii nevyužíval. Na vzájomnú interakciu týchto premenných poukázal Ohlin nasledujúcim spôsobom.

Za predpokladu, že vzrastie spotrebiteľský dopyt, dôjde i k rastu makroekonomickeho outputu, čo podmieni vznik dodatočných dôchodkov v ekonomike. Ich vplyv na generovanie dodatočného outputu bude podmienený existujúcim sklonom k spotrebe. Ohlin na druhej strane tiež ukázal, že zmena investícií podmieni, t.j. akceleruje, zmenu makroekonomickeho výstupu. Podobne ako vo Wicksellovom modeli aj v Ohlinovom prístupe nadobúdajú tieto interakcie podobu kumulatívneho procesu, sú súčasťou nerovnovážnych situácií, ktoré vedú k zmenám očakávaní jednotlivcov ohľadne budúceho vývoja na základe skúseností, ktoré získavajú. Na rozdiel od Keynesa je teda Ohlinov prístup k analýze dynamický.

Na riešenie problému nezamestnanosti bolo v období Veľkej hospodárskej krízy podľa Ohlina potrebné využiť celé spektrum opatrení hospodárskej politiky, pričom niektoré z nich si mohli vzájomne protirečiť. Ohlin navrhoval, aby sa v období, keď v ekonomike existujú nevyužitú výrobné zdroje, pripravil ucelený program oživenia, ktorý by pozostával z politiky ľahko dostupných peňazí využívajúcej operácie na voľnom trhu a obmedzenej len stavom zahraničných rezerv krajiny a rozsiahleho programu verejných prác čiastočne doplneným i dotáciami do poľnohospodárstva a clami na dovoz spotrebného tovaru. Prípúšťal vznik rozpočtových deficitov vyvolaných financovaním programov verejných prác a investícií vo fáze recesie, keďže financovanie týchto programov z daní by obmedzilo spotrebné výdavky, a tak neu-

tralizovalo cieľ, ktorý sledujú. Podľa Ohlina by sa vzniknutý rozpočtový deficit mal financovať zvýšením ponuky peňazí, keďže emisia dodatočných obligácií, by vytlačila súkromné investície a tak obmedzila cieľný účinok programov verejných prác.

Ohlinov príspevok k rozvoju teórie medzinárodného obchodu

Medzi ekonómami je snáď najznámejší Ohlinov príspevok k rozpracovaniu teórie medzinárodného obchodu. Východiskový bod jeho práce v tejto oblasti tvorí Casselova verzia Walrasovej teórie všeobecnej ekonomickej rovnováhy uzatvorenej ekonomiky s dokonalou mobilitou výrobných faktorov. Inšpirovaný E. Heckscherom sa Ohlin vydal na cestu jej modifikácie na podmienky krajiny zapojenej do medziregionálneho a medzinárodného obchodu. Tento prínos sa v teórii makroekonómie otvoreného hospodárstva označuje ako Heckscherova-Ohlinova teoréma.

Ohlin najskôr uvažoval s ekonomikou, ktorá pozostáva z regiónov charakteristických dokonalou mobilitou výrobných faktorov vo vnútri regiónu a nedokonalou, resp. neexistujúcou mobilitou medzi regiónmi. Ak sú jednotlivé regióny rozdielne vybavené výrobnými faktormi, budú sa v tejto situácii relatívne ceny tovarov v jednotlivých regiónoch líšiť. Ich rozdielnosť môžu podmieňovať i rozdiely v technológii, resp. v preferenciách spotrebiteľov.

V podmienkach izolovanosti regiónov budú v každom regióne existovať tovary s relatívne nízkou a relatívne vysokou cenou. Keďže jednotlivé regióny sa vyznačujú rozdielnou vybavenosťou výrobnými faktormi, na výrobu tovaru s nízkou cenou sa použije relatívne veľké množstvo hojného výrobného faktora a preto bude jeho cena nízka. Bude to pravdepodobne tento tovar, ktorý sa stane predmetom vývozu, ak sa odstráni ekonomická izolácia regiónu. Cena tovaru s vysokou cenou je vysoká, pretože na jeho výrobu je potrebné relatívne veľké množstvo vzácneho výrobného faktora, ktorého cena je relatív-

ne vysoká. Tento tovar sa po narušení izolácie regiónu stane pravdepodobne predmetom dovozu.

Odstránenie ekonomickej izolácie podmieni rozvoj obchodu. Export tovarov obsahujúcich relatívne veľké množstvo hojného výrobného faktora zvýši dopyt po ňom a jeho cenu. Dovoz zníži dopyt po relatívne vzácnom výrobnom faktore a jeho cenu. Za predpokladu nulových dopravných nákladov a neexistencie špecializácie by tak rozvoj obchodu viedol k vyrovnaniu cien výrobných faktorov. Ohlin si však uvedomoval, že v reálnom živote nie sú tieto predpoklady splnené. Dopravné náklady nie sú nulové a najmä existencia úspor z rozsahu je príčinou rozvoja špecializácie.

Druhá Ohlinova modifikácia Casselovej teórie spočívala v tom, že medzinárodný obchod považoval za osobitný prípad medziregionálneho obchodu. Krajiny sa líšia nielen vybavenosťou výrobnými faktormi, technológiou, ale i rozdielnymi klimatickými, kultúrnymi a právnymi aspektami. V rôznych krajinách sa používajú rôzne meny a líši sa aj ich monetárna politika. Rozdielne meny pridávajú do modelu ďalšiu neznámu, ktorou je výmenný kurz. Z hľadiska dosahovania vonkajšej ekonomickej rovnováhy je potom potrebné uvažovať s dosahovaním rovnovážneho stavu platobnej bilancie medzi navzájom obchodujúcimi krajinami.

Okrem tohto príspevku do ekonómie otvoreného hospodárstva Ohlin na sklonku svojej profesionálnej kariéry polemizoval s v tom čase často proklamovanou požiadavkou potreby harmonizácie legislatívy v sociálnej oblasti ako i harmonizácie daňových systémov medzi krajinami, ktoré medzi sebou uzatvorili nejakú formu hospodárskej únie. Ohlin považoval zdôrazňovanie potreby harmonizácie za prehnané. Zdôrazňoval, že legislatívny rámec krajiny je vyjadrením kolektívnej preferencie občanov v oblasti sociálnej politiky a napriek tomu, že môže viesť k zmenám v alokácii výroby a v štruktúre obchodu v hospodárskej únii i mimo nej, Ohlin nenadradil sformovanie hospodárskej únie vyjadreniu kolektívnej preferencie občanov, ktorá viedla k sformovaniu daného legislatívneho rámca.

Vybrané práce Bertila Ohlina

- 1924. Handels teori. Stockholm: Centraltryckeriet.
- 1929. Transfer Difficulties, Real and Imagined, *Economic Journal* 37, March 1929. Reprint: Readings in the Theory of International trade, ed. H.S. Ellis and L. Metzler, Philadelphia and Toronto: Blakiston, 1949.
- 1933. Interregional and International Trade. Cambridge, Massachuset: Harvard University Press.
- 1933. Till fragan om penningteoriens upplägning. *Ekonomisk Tidskrift*. Preklad: On the formulation of monetary theory, *History of Political Economy* 10 (3), Fall 1978, p. 353.
- 1934. Penningpolitik, offentliga arbeten, subventioner och tullar som medel mot arbetslösheten: bidrag till expansions-teori, Stockholm: Norstedt
- 1937. Some Notes on the Stockholm Theory of Saving and Investment, 2 parts, *Economic Journal* 47, March, p. 53, June, p. 221.
- 1941. Kapitalmarknad och räntepolitik, Stockholm.
- 1943. Stockholmskolan kontra kvantitetsteorierna. En analys av variationer i penningmängd, likviditet, köpkraft och prisutveckling, *Ekonomisk Tidskrift*, p. 27.
- 1978. Keynesian economics and the Stockholm school: a comment on Don Patinkin's paper. *Scandinavian Journal of Economics* 80(2), p. 144.

EURÓPSKA BANKA PRE OBNOVU A ROZVOJ, EURÓPSKA KOMISIA A ĽUDOVÁ BANKA

PODPORUJÚ MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKATEĽOV NA SLOVENSKU

Úver v hodnote 10 mil. eur na naštartovanie podfinancovaného sektora

Slovenskí podnikatelia môžu získať ľahší prístup k financiám z prostriedkov úveru EBOR vo výške 10 mil. eur prostredníctvom ĽUDOVEJ BANKY, a. s. (LB). Okrem úverovej linky EBOR-u poskytuje Európska únia ĽUDOVEJ BANKE takmer 1,5 mil. eur vo forme finančných stimulov a technickej pomoci spojenej s obsluhou uvedenej úverovej linky. Tieto sumy sú súčasťou úverovej linky Európskej únie a Európskej banky pre obnovu a rozvoj určenej na financovanie malého a stredného podnikania (EU/EBRD SME Finance Facility). Ide o spoločný program Európskej komisie a EBOR, zameraný na podporu rozvoja a rastu podnikateľov s uľahčením prístupu k financiám, ktorý bol spustený v rámci programu Phare v roku 1999. EBOR vyčlenila 700 mil. eur pre prístupové krajiny, pričom z tejto sumy bola prostredníctvom miestnych bánk a lízingových spoločností poskytnutá celková suma 637 mil. eur formou 26 974 úverových a lízingových zmlúv. Od uvedenia tohto programu v roku 1999 vyčlenila Európska komisia 130 mil. eur na financovanie grantov a technickej pomoci.

Úverové prostriedky použije ĽUDOVÁ BANKA prostredníctvom nového produktu < EÚVER > na financovanie svojich klientov zo segmentu malých a stredných podnikateľov. Hoci úvery malým a stredným podnikateľom sú ohraničené maximálnou sumou 125 tis. eur, banka očakáva priemernú výšku týchto úverov okolo 50 tis. eur.

Noreen Doyle, prvý viceprezident EBOR uviedol: „Tento úver je dôležitý pre sektor malého a stredného podnikania na Slovensku, keďže momentálne je financovanie podnikateľov obmedzené. Pre majiteľov malých podnikov je dôležité, aby mali prístup ku kapitálu, pretože malé a stredné podniky, predstavujú hnaciu silu rastu, ktorý podporuje ekonomický rozvoj každej krajiny. Dúfame, že tento projekt upozorní ostatné banky na vynikajúce príležitosti, ktoré ponúka tento rastúci sektor.“

„Podnikateľský úver, ktorý ĽUDOVÁ BANKA poskytuje v spolupráci s EBOR, umožní živnostní-

kom a malým a stredným podnikateľom uspokojovať finančné požiadavky na rozvojové ciele ich podnikania“, povedal pri príležitosti začiatku predaja úverov v rámci projektu podpory malých a stredných podnikateľov riaditeľ a predseda predstavenstva ĽUDOVEJ BANKY, Ing. Jozef Kollár, PhD.

„Úver od EBOR je ďalším významným nástrojom, ktorý má ĽUDOVÁ BANKA k dispozícii pri podpore rozvoja malého a stredného podnikateľského stavu. Tento segment firemnej klientely je prioritnou oblasťou, do ktorej bude banka naďalej smerovať svoje úsilie. Veríme, že klienti vo veľkej miere využijú možnosť výhodných úverov a že získané zdroje významne pomôžu rozvoju ich činnosti.“

Úverová linka na financovanie malých a stredných podnikov (SME Finance Facility) bola vytvorená v roku 1999 v rámci programu Phare Európskej komisie v spolupráci s EBOR na podporu rastu a rozvoja malého a stredného podnikania prostredníctvom sprístupnenia financovania z úverových, lízingových a kapitálových prostriedkov poskytnutých miestnymi finančnými sprostredkovateľmi v kandidátskych krajinách.

Celkový rozpočet určený pre tento program je okolo 1,5 mld. eur ročne. Cieľom EBOR, ktorú vlastní 60 štátov a dve medzivládne inštitúcie, je podporovať v krajinách strednej a východnej Európy a Spoločenstva nezávislých štátov prechod z centrálne riadených hospodárstiev na trhové ekonomiky.

Centrum podpory pre otázky európskej integrácie

Centrum podpory pre otázky európskej integrácie, ktoré je otvorené na ústredí ĽUDOVEJ BANKY, pomáha klientom – živnostníkom, malým a stredným podnikateľom a z komunálnej sféry hľadať riešenia projektov v súvislosti so vstupom Slovenska do Európskej únie.

Integračný proces prináša pre klientov banky nové príležitosti. Európska komisia schválila pre Slovensko na obdobie 2004 – 2006 možnosť čerpať finančné zdroje EÚ až do výšky 1,56 mld. eur (62,4 mld.

Sk), z toho 1,05 mld. eur na projekty v rámci štrukturálnych fondov a 0,509 mld. eur z kohézneho fondu (zdroj: euro info).

ĽUDOVÁ BANKA vníma, že téma európskych fondov a európskej pomoci zároveň môže byť zložitá, najmä pre živnostníkov, malých a stredných podnikateľov, mestá a obce. Preto ponúka riešenie, a to prostredníctvom činnosti nového Centra podpory pre otázky európskej integrácie. Jeho hlavnou úlohou je pomáhať klientom a informovať ich o skutočnostiach, ktoré im umožnia využiť v maximálnej miere pomoc Európskej únie, ktorá smeruje na Slovensko. Môžu využiť aj výhodu ĽUDOVEJ BANKY ako finančnej inštitúcie, ktorá patrí do bankovej skupiny európskeho rozmeru a má prístup k skúsenostiam z viacerých krajín zapojených do eurointegračného procesu. Spolupatričnosť bankovej skupiny Volksbanken a príslušnosť k medzinárodnému združeniu ľudových bánk CIBP jej poskytuje know-how a informácie, ktoré využíva v prospech svojich klientov.

Centrum podpory pre otázky európskej integrácie poskytuje nasledujúce služby.

Informuje:

- o aktuálnych témach súvisiacich s integráciou Slovenska do Európskej únie,
- o formách pomoci z Európskej únie,
- ako prefinancovať projekty s pomocou štrukturálnych fondov a kohézneho fondu Európskej únie a produktov ĽUDOVEJ BANKY,
- sprostredkuje poradenstvo a pomoc konzultčných firiem pri príprave projektu a žiadosti o európsky grant za výhodných podmienok pre klienta,
- sprostredkuje návštevu bankového úverového poradcu s cieľom navrhnuť optimálne formy kofinancovania, a to nielen jednotlivého projektu, ale firmy ako takej.

Okrem toho plánuje za účasti externých špecialistov pravidelne organizovať semináre a odborné fóra pre klientov na aktuálnu tému, súvisiacu s európskymi záležitosťami.

Centrum podpory pre otázky európskej integrácie poskytuje kvalifikované poradenstvo, pričom klienti sa môžu obrátiť priamo na konkrétnych špecialistov ĽUDOVEJ BANKY.

Výsledky hospodárenia za rok 2003

K 31.12. 2003 dosiahla ĽUDOVÁ BANKA, a. s., podľa predbežných údajov zisk pred zdanením vo výške 316 mil. Sk, čo oproti rovnakému obdobiu minulého roka predstavuje viac ako 15 %-ný nárast.

ĽUDOVÁ BANKA takto dosiahla jeden z najlepších výsledkov hospodárenia vo svojej histórii a získala opäť rad ocenení a pozitívnych ratingových

hodnotení. Bilančná suma banky bola k 31. 12. 2003 podľa novej metodiky 27,2 mld. Sk.

Vklady klientov prevyšujú 22,2 mld. Sk, pričom významne vzrástli predovšetkým vklady klientov v slovenských korunách. Tento nárast predstavoval viac ako 10 %.

Banka poskytla klientom úvery vo výške 14,1 mld. Sk (netto), čiže medziročne viac o takmer 7 %. Na báze priemerných stavov medziročný nárast úverov činí dokonca 25 %. Na tomto raste sa podieľajú tak úvery pre malých a stredných podnikateľov, ako aj úvery pre obyvateľstvo (predovšetkým hypotekárne a spotrebné úvery). ĽUDOVÁ BANKA je v ukazovateli obchodného objemu na jedného pracovníka trhovým lídrom v skupine retailových bánk.

V rámci klientskej segmentácie ukončila ĽUDOVÁ BANKA koncom roka 2003 projekt budovania regionálnych kompetenčných centier v mestách Bratislava, Nitra, Trnava, Banská Bystrica a Košice, ktorého cieľom bolo zdokonalenie systému diferencovanej starostlivosti o korporátnu i retailovú klientelu. Ich vybudovaním posilnila banka regionálny charakter distribučnej siete a zefektívnila procesnú stránku poskytovania služieb klientom.

Počas roka 2003 pokračovala vo svojej expanzii prostredníctvom rozširovania obchodnej siete. Otvorením piatich nových obchodných miest (Liptovský Mikuláš, Malacky, Košice, Bratislava – Panónska, Einsteinova – v poradí už tretia MOTOBANKA v Bratislave) dosiahol celkový počet pracovísk 39. V januári tohto roku pribudlo ďalšie obchodné miesto ĽUDOVEJ BANKY v Leviciach.

Záujem o hypotekárne financovanie dosiahol v uplynulom roku dynamický nárast vzhľadom na nízke úrokové sadzby hypotekárnych úverov a možnosť fixácie štátneho príspevku na celú lehotu splatnosti úveru. Veľký záujem zo strany klientov v roku 2003 zaznamenal hypotekárny úver na nešpecifikovanú nehnuteľnosť a hypotekárny úver pre mladých ľudí do 36 rokov.

K 31. 12. 2003 poskytla ĽUDOVÁ BANKA hypotekárne úvery 905 klientom v objeme 858 mil. Sk.

V septembri 2003 ĽUDOVÁ BANKA ako prvá na Slovensku otvorila v Bratislave Hypotekárne centrum – špecializované pracovisko zamerané na poradenstvo a predaj produktov hypotekárneho financovania.

ĽUDOVÁ BANKA v júli 2003, ako tretia banka na Slovensku, rozšírila svoje portfólio platobných kariet o nový produkt určený aj pre nových klientov, ktorí nemajú doposiaľ v LB vedený účet – kreditné karty MasterCard Standard a Bussines.

(Zdroj: ĽUDOVÁ BANKA, a. s.)

KORUNOVAČNÉ RAZBY

Milan Burian

MEDAILA K BRATISLAVSKEJ KORUNOVÁCI MÁRIE TERÉZIE V ROKU 1741

Mária Terézia bola korunovaná na uhorskú kráľovnú 25. júna 1741 v Dóme sv. Martina ako Mária II. Terézia. K tejto slávnosti bolo vydaných niekoľko medailí a žetónov z rôznych kovov a to zo zlata, striebra, bronzu a cínu. Vyobrazená medaila je razená zo striebra a má priemer 39 mm a hmotnosť 26,8105 g. Na lícnej strane je portrét Márie Terézie s opisom MARIA THERESIA AVGVSTA. Rubová strana má zobrazenie panovníčky na koni s vytaseným mečom a opisom APOSTOLICI REGNI HONOROFICIENTIA. Pod koňom sa nachádza silueta vtedajšej Bratislavy a v úseči nápis – VNCTIO REGIA POSON/XXV. IVN.MDCCXLI. Okrem toho medaila má priletované pravdepodobne dobové uško.

Napriek tomu, že medaila sa podobá vyobrazením a opismi na ostatné medaily vydané pri príležitosti korunovácie – nie je v literatúre popísaná.

BRATISLAVSKÝ KORUNOVAČNÝ ŽETÓN JOZEFA I.

Rakúsky cisár Leopold I. dal svojho staršieho syna Jozefa korunovať za uhorského kráľa 9. decembra 1687. V tom čase mal Jozef (ako uhorský kráľ Jozef I.) len deväť rokov. K tejto korunovačnej slávnosti bol vyrobený vo Viedni aj vyobrazený žetón, ktorý má priemer 17 mm a hmotnosť 1,2324 g.

Literatúra:

1. Štefan Holčík – Korunovačné slávnosti, Bratislava 1563 – 1830, vyd. Tatran, Bratislava 1986.
2. Emil Novák – Korunovacie a korunovační ražby Habsburské monarchie v letech 1526 – 1918 II. díl vyd. VEDUTA, Štítý, 1992 str. 176, 31. žetón.

BREZNIANSKA SPORITEL'ŇA

Breznianska sporiteľňa, účastinná spoločnosť, Brezno (Breznóbányai takarékpénztár részvénytársaság Breznóbánya) bola rovesníčkou Vzájomnej pomocnice Nemecká Ľupča, neskôr známej ako Lipovsko-nemecko-ľupčianska sporiteľňa. Vznikla v roku 1873, ktorý sa dejín Uhorska zapísal „čiernym piatkom“ na viedenskej burze. Hospodárska kríza postihla predovšetkým poľnohospodárstvo a peňažníctvo, v dôsledku čoho do konca roku 1874 bolo nútených ukončiť svoju činnosť 34 viedenských bánk.

Sťažené podmienky však nezastavili snahu breznianskych občanov o vytvorenie účastinného peňažného ústavu (svojpomocný peňažný spolok Vzájomná pomocnica v Brezne existoval už od roku 1868). Prípravné zhromaždenie za predsedníctva Mateja Kamaszyho a účasti Samuela Lopušného, Jána Mikszátha, Jána Polonyho ml., Mateja Zachara, Nataniela Csipkaya, Jána Csipkaya, Jozefa Baittroka, Ladislava Foglera, Ondreja Skrowinu a mnohých ďalších sa konalo 2. júna 1873. Dočasný výbor zverejnil výsledky ohlasu na „vyzvanie“ na upisovanie účastín Breznianskej sporiteľne. Organizátori zamýšľali vydať 600 kusov, ale veľký záujem obyvateľstva prekročil toto číslo o viac ako polovicu. Zhromaždenie si zvolilo nového dočasného predsedu Dr. Jána Mikszátha a požiadalo ho, aby v spolupráci s Jánom Csipkayom pripravil návrh stanov.

Vznik účastinárskeho spolku Breznianska sporiteľňa potvrdilo valné zhromaždenie konané 6. júla 1873 a súčasne prijalo návrh stanov. Riaditeľom peňažného ústavu sa stal Dr. Ján Mikszáth a za predsedu valného zhromaždenia účastinári zvolili Sama Lopušného, starostu slobodného kráľovského mesta Brezno. Do firemného registra Krajského súdu v Banskej Bystrici nový peňažný ústav zapísali 17. júna 1876. Výška základného imania dosiahla 45 500 zlatých, t. j. 910 účastín po 50 zlatých.

Charakter Breznianskej sporiteľne sa však veľmi rýchlo zmenil. Z peňažného ústavu utvoreného slovenskými národovcami vznikol peňažný ústav pod vplyvom maďarského kapitálu. Už od roku 1874 sa zápisnice z valných zhromaždení viedli len v maďarčine. V roku 1903 došlo k premenovaniu ústavu na Breznóbányai részvényes takarékpénztár, Breznóbánya (Brezniansku účastinnú sporiteľňu v Brezne). K pôvodnému názvu sa vrátili až v roku 1910. Vtedy už bolo základné imanie navýšené na 420 000 korún, čo predstavovalo 1 400 kusov účastín po 300 korún. O sedem rokov neskôr sa účastinný kapitál viac ako zdvojnásobil – stúpol na 1 001 000 korún. Banka poskytovala zmenkové a hypote-

Budova filiálky Tatra banky v Brezne, predtým Breznianskej banky

kárne úvery obchodníkom a podnikateľom z okolia, ako aj mestu Brezno.

Od roku 1919 sa zápisnice opäť viedli aj v slovenskom jazyku. Valné zhromaždenie z 25. mája 1919, ktorému predsedal Michal Matunák, prvý predseda Maticy slovenskej v Brezne, rozhodlo o urýchlennom zápise slovenského názvu Breznianskej sporiteľne do firemného registra pri Banskobystrickej sedrii. Základné ima-

nie v tom čase predstavovalo 1,5 milióna korún.

Banka sa po prvej svetovej vojne ocitla v ťažkej situácii, pretože svoje voľné prostriedky mala zmrazené na účtoch v budapeštianskych bankách a v rakúsko-uhorských vojnových pôžičkách. Vedenie preto začalo pripravovať fúziu s iným peňažným ústavom. Uvažovalo sa o Národnej banke v Banskej Bystrici, Hospodárskej banke v Bratislave, Úvernej banke a Tatra banke v Turčianskom Svätom Martine.

Dňa 8. mája 1921 došlo v súlade so zákonom č. 302/1920 Zb. o sporiteľniach zo 14. apríla 1920 k zmene názvu spoločnosti na Breznianska banka, úč. spoločnosť. V tom čase bol správcom banky Ján Bruoth.

Správa banky odporučila 24. septembra 1921 účastinárom fúziu s Národnou bankou v Banskej Bystrici. O mesiac neskôr, 23. októbra 1921, však mimoriadne valné zhromaždenie uprednostnilo fúziu s Tatra bankou v Turčianskom Svätom Martine, ktorej ponuku považovalo za výhodnejšiu. Fúzia mala prebehnúť za týchto podmienok: (1) Tatra banka prevezme aktíva i pasíva Breznianskej banky a zabezpečí účastinárom za každé tri účastiny nominálnej hodnoty 250 Kč dve účastiny Tatra banky v nominálnej hodnote 200 Kč. (2) Zabezpečí účastinárom Breznianskej banky za minulé roky dividendu v celkovej sume 168 000 Kč a riadnu dividendu Tatra banky za bežný rok 1921. (3) Vytvorí z členov Breznianskej banky miestny výbor, najviac dvanásťčlenný, z ktorého sa zvolia štyria členovia do cenzorného výboru. (4) Jednému členovi správy alebo dozorného výboru Breznianskej banky zabezpečí jedno miesto v dozornom výbore Tatra banky. (5) Prevezme všetkých úradníkov Breznianskej banky so všetkými právami, ktoré doteraz nadobudli.

Tatra banka sa ďalej zaviazala, že z Breznianskej banky vytvorí svoju filiálku a za jej riaditeľa vymenuje doterajšieho hlavného účtovníka Jána Kusého.

Proces fúzie bol zavŕšený 22. decembra 1921, keď ju schválilo mimoriadne valné zhromaždenie Tatra banky. Týmto aktom sa zavŕšila i štyridsaťosemročná existencia Breznianskej banky.

Mgr. Andrea Leková

Z ROKOVANIA BANKOVEJ RADY NBS

Dňa 11. júna 2004 sa uskutočnilo 11. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

- BR NBS schválila správu o rozvoji bankového sektora SR a hodnotenie obozretného podnikania za bankový sektor k 31. 12. 2003 – definitívne výsledky.

Aj v roku 2003 pokračoval priaznivý trend vývoja v bankovom sektore a to najmä v oblasti produktivity aktív, zvýšenia konkurencie na trhu bankových produktov ako aj plnenia ukazovateľov obozretného podnikania. V posledne menovanej oblasti došlo v sledovanom období ku kvalitatívnemu posunu vo výpočte primeranosti vlastných zdrojov, keď nadobudnutím platnosti opatrenia o primeranosti vlastných zdrojov dňom 1. 1. 2003 sa okrem úverového rizika začali zohľadňovať aj riziká trhové.

V tomto období nadobudlo účinnosť aj viacero ďalších zákonných a podzákonných noriem, ktoré podľa NBS prispejú k skvalitneniu práce celého bankového dohľadu. Ďalšie novely zákonov nadobudli platnosť 1. 1. 2004.

V slovenskom bankovom sektore pôsobilo k 31. 12. 2003 osemnásť bánk a tri pobočky zahraničných bánk. Počet pobočiek sa rozšíril na tri udelením bankového povolenia Commerzbank Aktiengesellschaft. Objem upísaného základného imania osemnástich bankových subjektov predstavoval 40,4 mld. Sk, finančné zdroje poskytnuté zahraničnými bankami svojim pobočkám 2,8 mld. Sk.

Aktíva bánk slovenského bankového sektora predstavovali v sledovanom období 985,4 mld. Sk.

V zmysle stratégie schválenej Bankovou radou NBS sa v roku 2003 uskutočnila podstatná časť dvojročného dohľadacieho cyklu. Realizovalo sa 15 dohľadok, z toho 10 komplexných. Na ich základe bol stanovený individuálny dohľadací plán pre jednotlivé banky a pobočky zahraničných bánk. Po ukončení prvého dvojročného dohľadacieho cyklu začne Úsek bankového dohľadu NBS v poslednom štvrtroku 2004 nový dohľadací cyklus a komplexné dohľadky sa nahradia inšpekciami zameranými na jednotlivé riziká (kreditné, trhové a operačné) podľa výsledkov individuálneho dohľadacieho plánu z prvého cyklu. Takýto prístup zameraný na aktuálne riziká v činnosti jednotlivých bánk a pobočiek umožní vykonať hlbšie preverenie činnosti bánk a ich systémov riadenia rizík.

- BR NBS schválila návrh opatrenia o vlastných zdrojoch financovania a investíciách inštitúcie elektronických peňazí. Opatrenie vychádza z novelizácie zákona č. 510/2002 Z. z. z 19. augusta 2002 o platobnom styku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Novela zákona zapracovala do nášho právneho systému smernicu Európskeho spo-

čenstva č. 2000/46/EC o začatí, prevádzkovaní a o obozretnom dohľade nad podnikaním inštitúcií elektronických peňazí. Opatrenie nadobudne účinnosť dňa 15. júla 2004.

- BR NBS schválila zabezpečenie výroby a predaja ročkových súborov obehových mincí Mincovňou Kremnica, š. p., za zmluvne dohodnutých podmienok s Národnou bankou Slovenska a schválila výrobu súborov obehových mincí ročník 2004 v maximálnom množstve 49 000 kusov.

- BR NBS schválila Dodatok k Rámcovej zmluve o podmienkach vedenia účtov a vykonávania korunového platobného styku pre klientov Štátnej pokladnice v NBS a Dodatok k Rámcovej zmluve o postupoch ukončenia vedenia účtov a vykonávania prevodov peňažných prostriedkov pre klientov Štátnej pokladnice v NBS.

BR NBS v tejto súvislosti konštatovala, že termíny pre prechod klientov z NBS do Štátnej pokladnice sú hraničné a že zo strany NBS už nie je možné akceptovať ďalšie posuny termínov uvedených v týchto dodatkoch vzhľadom na technické, organizačné a personálne možnosti jednotlivých pracovísk a informačného systému NBS.

Dňa 30. júna 2004 sa uskutočnilo 12. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

- BR NBS prerokovala situačnú správu o menovom vývoji v SR za máj 2004 a rozhodla o zmene úrokových sadzieb na úroveň 3,00 % pre jednoduché sterilizačné obchody, 6,00 % pre jednoduché refinančné obchody a 4,50 % pre dvojtzáďňové REPO tendre s obchodnými bankami s účinnosťou od 1. 7. 2004

- BR NBS prerokovala a schválila stratégiu ďalšieho vývoja v oblasti platobného styku v Slovenskej republike po vstupe do Európskej únie.

Materiál sa zaoberá rozvojom platobného systému SR v kontexte európskej integrácie. BR NBS rozhodla stratégiu napojenia NBS na európsky platobný systém TARGET viazať na stratégiu zavedenia eura v SR.

- BR NBS schválila správu o rozvoji bankového sektora SR a hodnotenie obozretného podnikania za bankový sektor k 31. 3. 2004.

V slovenskom bankovom sektore pôsobilo k 31. 3. 2004 dvadsaťjeden bankových subjektov a osem zastúpení zahraničných bánk. Banky vykázali celkový úhrn aktív 999,9 mld. Sk a čistý zisk v objeme 3 mld. Sk, čo bolo o 7,3 % menej ako v rovnakom období minulého roka. Stratu ako hospodársky výsledok vykázala iba jedna banka. Objem klasifikovaných úverových pohľadávok sa znížil o 12,5 % a ich podiel na pohľadávkach celkom sa tak k 31. 3. 2004 dostal pod úroveň ôsmich percent. Banky nemali vážnejšie problémy s dodržiavaním limitov

obozretného podnikania, k niekoľkým porušeniam došlo iba v prípade dvoch limitov stanovených opatrením o majetkovej angažovanosti bánk.

K stabilizácii výsledkov bankového sektora nemalou mierou prispieva aj legislatívna činnosť. V sledovanom období bolo vydaných, resp. novelizovaných päť opatrení Národnej banky Slovenska a štyri metodické usmernenia, ktoré priamo súvisia s výkonom bankového dohľadu.

Zefektívneniu činnosti bankového dohľadu napomáha aj spolupráca úseku bankového dohľadu NBS s domácimi a medzinárodnými inštitúciami, ktorú sa v priebehu februára 2004 podarilo rozšíriť podpísaním Dohody o spolupráci s Maltským úradom finančných služieb.

- BR NBS schválila vyhlášku o vydaní pamätnej striebornej mince v hodnote 200 Sk s tematikou Svetové dedičstvo UNESCO – Bardejov, mestská pamiatková rezervácia.

Pamätná minca, ktorú vydá Národná banka Slovenska na pripomenutie významu ochrany svetového kultúrneho dedičstva je vyrazená zo zliatiny 750 dielov striebra a 250 dielov medi. Jej hmotnosť je 20 g a priemer 34 mm. Autorom výtvarného návrhu mince je sochár Ján Černaj.

Pamätné mince, ktoré vyrazila Mincovňa Kremnica, š. p., v náklade 12 000 kusov sa dostanú do predaja začiatkom septembra 2004.

- BR NBS schválila podmienky verejnej anonymnej súťaže na výtvarné návrhy slovenských strán eurových mincí nominálnej hodnoty 1 eurocent, 2 eurocenty, 5 eurocentov, 10 eurocentov, 20 eurocentov, 50 eurocentov, 1 euro a 2 eurá. Cieľom súťaže je získanie hodnotných výtvarných návrhov slovenských strán eurových mincí, ktoré po zavedení eura v SR nahradia súčasné slovenské obehové mince.

Súťaž sa uskutoční v dvoch kolách. V prvom kole budú do súťaže predložené kresbové návrhy mincí, z ktorých najlepšie postúpia do druhého kola. Na účasť v ňom budú vyzvaní autori piatich najlepších kresbových návrhov každej nominálnej hodnoty mince, ktorí vytvoria ich reliéfne prepisy do sadrových modelov mincí.

Súťaž bude vyhlásená 20. júla 2004, úplné znenie súťažných podmienok bude k dispozícii na internetovej stránke Národnej banky Slovenska www.nbs.sk a záujemcovia si ho budú môcť vyžiadať aj na Odbore prípravy a analýzy platidiel NBS.

Komentár k rozhodnutiu BR NBS zo dňa 30. 6. 2004 o určení úrokových sadzieb

Banková rada NBS prerokovala situačnú správu o menovom vývoji v SR za máj 2004 a na základe zväznenia aktuálnych informácií o makroekonomickom vývoji rozhodla o znížení úrokových sadzieb. Banková rada NBS zobrala do úvahy vývoj reálnej ekonomiky, kde publikované údaje za hrubý domáci produkt za prvý štvrtrok 2004 potvrdili po troch štvrtrokoch pokles domáceho dopytu jeho oživovanie, ktoré bolo na mesačnej báze signalizované už vývojom v jednotlivých odvetviach. Banková rada v kontexte vykázaného rastu ekonomiky konštatovala, že vývoj inflácie tak aktuálny, ako aj predikcia v dvanásťmesačnom horizonte je v súlade s očakávaniami NBS, t.j. na úrovni okolo 4 %. Pri rozhodovaní o výške úrokových sadzieb hodnotila BR NBS aj vývoj výmenného kurzu slovenskej koruny, ktorého dynamiku zhodnocovania z druhej polovice mája je možné považovať za príliš rýchlu. Aj keď v posledných dňoch došlo k miernej stabilizácii výmenného kurzu, bude NBS jeho vývoj pozorne monitorovať a v prípade potreby bude zvažovať použitie dostupných nástrojov na korekciu jeho vývoja.

Pri rozhodovaní o výške úrokových sadzieb zvažovala BR NBS nasledujúce faktory.

Cenový vývoj bol v máji v súlade s očakávaniami NBS. V spotrebiteľských cenách pretrvával rast cien pohonných hmôt a podľa predpokladu začali rásť aj ceny potravín, kde sa prejavil tak sezónny vplyv, ako aj zvýšenie cien z titulu prijatia spoločnej poľnohospodárskej politiky

EÚ. V júni by mal vývoj inflácie ovplyvniť očakávaný pokles cien pohonných hmôt, nízka dynamika cien obchodovateľných tovarov, ako aj sezónny rast cien potravín a niektorých služieb spojených s letnou turistickou sezónou. V nasledujúcich mesiacoch očakávame postupné znižovanie dynamiky inflácie, pričom jej predikcia je v súlade s programovým koridorom. Tento priaznivý vývoj inflácie sa premieta aj do očakávaní spotrebiteľov v oblasti cenového vývoja, ktoré od začiatku roka zaznamenali výrazný pokles.

Vývoj v obchodnej bilancii pokračoval v apríli v tendenciách z predchádzajúcich mesiacov, keď na medziročnej báze dosiahla zníženie deficitného salda. Zároveň bežný účet naďalej vykazoval prebytok. Takýto vývoj bol v súlade s predpokladmi NBS. V druhom polroku 2004 by sa mal zvýšiť dovoz investícií a zároveň spomaliť medziročná dynamika exportu v dôsledku bazického efektu.

Údaje o vývoji hrubého domáceho produktu za prvý štvrtrok 2004 potvrdili signály z vývoja odvetvových indikátorov o oživení domáceho dopytu. Dosiahnutý rast reálnej ekonomiky možno považovať za relatívne dynamický, pričom bol ovplyvnený aj väčším počtom pracovných dní. Kladný príspevok čistého exportu sa v porovnaní s minulým rokom v prvom štvrtroku 2004 znížil v prospech domáceho dopytu. To zodpovedá predpokladom NBS a je v súlade s poslednými rozhodnutiami centrálny banky, ktorá od septembra minulého roku za účelom podpory domáceho dopytu viackrát znižovala úrokové sadzby. Štruktúra HDP nesignalizuje vznik dopytových tlakov. Rýchlejší rast konečnej spotreby domácností

v porovnaní s očakávaniami bol v prvom štvrtroku ovplyvnený vývojom v mzdovej oblasti a odloženou spotrebou z predchádzajúceho roka. Vzhľadom na to, že dynamický rast nominálnych a reálnych miezd bol do značnej miery ovplyvnený presunom vyplatenia miezd a odmien z roku 2003 a aprílové údaje z jednotlivých odvetví indikujú jeho príbrzdenie v ďalších mesiacoch., predpokladáme v ďalších štvrtrokoch zmiernenie vývoja konečnej spotreby domácností. V rámci domáceho dopytu by sa mal postupne zvyšovať podiel investícií. Na základe doterajších informácií a s ohľadom na uvedené skutočnosti by mohol rast reálnej ekonomiky dosiahnuť celoročnú dynamiku rastu v okolí hornej hranice z aktualizovaného menového programu.

V oblasti výmenného kurzu začali v priebehu mája a júna opätovne vznikáť tlaky na jeho apreciaciu, na čo NBS reagovala operáciami na peňažnom trhu. Ponechanie prebytočnej likvidity v bankovom sektore malo signalizovať, že dynamika zhodnocovania výmenného kurzu začala nadobúdať príliš rýchle tempo a nebola v súlade s rovnovážnym vývojom výmenného kurzu. Vo vývoji zahraničného obchodu očakávame v nasledujúcich me-

siacoch zvýšenie jeho deficitu na medzioročnej báze, čo by malo byť ovplyvnené zánikom efektu zvýšenej úrovne vývozu v prvých piatich mesiacoch tohto roku v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka. Zároveň by mal byť bežný účet negatívne ovplyvnený výplatom dividend do zahraničia.

Na základe posledných informácií možno konštatovať, že v oblasti inflácie neboli identifikované faktory, ktoré by mali jej dynamiku vychýliť z programového pásma v nasledujúcich dvanástich mesiacoch. Relatívne dynamický rast hrubého domáceho produktu v prvom štvrtroku 2004 považuje NBS za priaznivý vzhľadom na dosiahnutie vyváženejšej štruktúry rastu v prospech oživenia domáceho dopytu. Vývoj zahraničného obchodu sa nachádza v intenciách predpokladov NBS, pričom očakávané zhoršenie jeho salda v medzioročnom porovnaní, ako aj očakávaný odlev prostriedkov v rámci ostatných zložiek bežného a kapitálového účtu by mohol pôsobiť tlmiaco na zhodnocovanie výmenného kurzu. Vývoj výmenného kurzu bude NBS sledovať a v prípade vzniku tlakov na jeho apreciaciu z dôvodu prílevu krátkodobého kapitálu bude NBS adekvátne reagovať.

TLAČOVÉ SPRÁVY

Guvernér NBS na zasadnutí Generálnej rady ECB

Guvernér NBS Marián Jusko a viceguvernérka Elena Kohútiková sa dňa 17. 6. 2004 zúčastnili vo Frankfurte nad Mohanom na 27. zasadnutí Generálnej rady Európskej centrálnej banky (GR ECB).

Na programe rokovania šéfov centrálnych bánk krajín eurozóny a ostatných členských štátov EÚ bol makroekonomický, menový a finančný vývoj v únii s dôrazom na vývoj v eurozóne, hodnotenie menovej politiky v jednotli-

vých štátoch používajúcich spoločnú menu ako aj v krajinách, ktoré sa na zavedenie eura pripravujú. GR ECB ďalej posúdila Výročnú správu o verejných financiách v Európskom systéme centrálnych bánk. Dokument sa týka fiškálneho vývoja tak v štátoch eurozóny, ako aj v ostatných členských krajinách EÚ.

Zasadnutie sa zaoberalo aj pripravenosťou národných centrálnych bánk v nových členských štátoch EÚ na plnenie požiadaviek ECB v oblasti štatistiky. GR ECB tiež diskutovala o poskytovaní cezhraničných bankových služieb a o pozícii centrálnych bánk v tejto oblasti.

Guvernér NBS podpísal deklarácie o pristúpení k memorandám

Guvernér NBS Marián Jusko podpísal dňa 17. 6. 2004 na pôde Európskej centrálnej banky vo Frankfurte nad Mohanom Deklaráciu o pristúpení k Memorandu medzi dohľadmi nad platobnými systémami a bankovými dohľadmi a Deklaráciu o pristúpení k Memorandu o porozumení bankových dohľadov a centrálnych bánk v oblasti krízového manažmentu.

Obe deklarácie súčasne podpísali najvyšší predstavitelia centrálnych bánk všetkých desiatich nových členských štátov Európskej únie.

Hlavným cieľom prvého dokumentu je podpora spolupráce a vzájomná výmena informácií v oblasti platobných

systémov, ako aj zabezpečovanie zdravého a stabilného platobného systému zúčastňujúcich sa úverových inštitúcií. Aj keď je memorandum zamerané predovšetkým na veľké medzibankové prevody, je východiskom aj pre spoluprácu v oblasti retailových platieb.

Druhé memorandum obsahuje výpočet princípov a postupov cezhraničnej spolupráce medzi bankovými dohľadmi a centrálnymi bankami členských krajín EÚ v krízových situáciách. Ide o situácie, ktoré môžu mať nepriaznivý vplyv na jednotlivé úverové inštitúcie, bankové alebo finančné skupiny a môžu nepriaznivo ovplyvniť aj ďalšie členské štáty. Memorandum zahŕňa aj praktické podmienky na výmenu informácií na cezhraničnej úrovni.

I. Barát

Ukazovateľ	Merná jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004				
						12.	1.	2.	3.	4.	
REÁLNA EKONOMIKA											
Hrubý domáci produkt 1) 2)	mln. Sk	676,9	690,7	716,8	748,4	779,9*				190,6*	
Medziročná zmena HDP 3)	%	1,5	2,0	3,8	4,4	4,2*				5,5	
Miera nezamestnanosti 4)	%	19,2	17,9	18,6	17,5	15,6	16,6	16,5	16,0	15,3	
Spotrebiteľské ceny 3)	%	14,2	8,4	6,5	3,4	9,3	8,3	8,5	8,2	8,0	
OBCHODNÁ BILANCIA 2)*											
Vývoz (fob)	mil. Sk	423 648	548 372	610 693	651 256	803 037	60 556	127 259	202 231	283 444	
Dovoz (fob)	mil. Sk	468 892	590 728	713 898	747 883	826 625	58 899	125 939	202 554	285 162	
Saldo	mil. Sk	-45 244	-42 356	-103 205	-96 627	-23 588	1 657	1 320	-323	-1 718	
PLATOBNÁ BILANCIA 2)											
Bežný účet	mil. Sk	-47 544,0	-32 941,1	-84 891,5	-87 900,5	-10 198,5	2 249,3	4 189,9	5 330,9		
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	77 617,9	63 415,1	83 173,0	234 308,9	64 541,5	-1 704,5	14 449,2	-1 030,9		
Celková bilancia	mil. Sk	30 137,3	34 168,8	6 866,9	160 596,0	52 446,2	3 370,5	22 742,0	8 501,6		
DEVÍZOVÉ REZERVY 4) 9)											
Celkové devízové rezervy	mil. USD	4 372,0	5 581,7	5 437,3	10 380,6	13 480,5	13 386,5	13 834,4	13 171,2	13 016,5	
Devízové rezervy NBS	mil. USD	3 425,2	4 076,8	4 188,7	9 195,5	12 149,0	12 242,2	12 755,6	12 214,2	11 920,8	
ZAHRANIČNÁ ZADLŽENOSŤ 4) 7)											
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mln. USD	10,5	10,8	11,3	13,2	18,3	17,9	18,2	17,5		
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	1 944	2 021	2 095	2 452	3 406	3 329	3 389	3 245		
MENOVÉ UKAZOVATELE											
Devízový kurz 5) 6)	Sk/USD	41,417	46,200	48,347	45,335	33,604	32,292	32,083	32,927	33,433	
Peňažná zásoba [M2] 4) 8)	mln. Sk	508,9	580,4	649,2	681,5	730,1*	725,5	730,7*	711,6*	719,8*	
Medziročná zmena M2 3) 8)	%	10,9	14,2	11,9	4,7	7,1*	6,5	5,5*	3,2*	4,3*	
Úvery podnikom a obyvateľstvu 4) 8)	mln. Sk	397,6	396,1	321,7	330,2	378,1*	374,9	378,8*	384,2*	383,9*	
ŠTÁTNY ROZPOČET 2) 4)											
Prijmy	mln. Sk	216,7	213,4	205,3	220,3	233,1	21,0	36,4	67,0	98,1	
Výdavky	mln. Sk	231,4	241,1	249,7	272,0	289,1	23,7	40,8	65,8	92,4	
Saldo	mln. Sk	-14,7	-27,7	-44,4	-51,7	-56,0	-2,7	-4,4	1,2	5,7	
PRIMÁRNÝ TRH											
Priemerná úroková miera											
jednoročné vklady	%	12,34	9,76	6,62	5,70	3,76	3,56	3,66	3,88	3,81	
krátkodobé úvery	%	19,61	13,61	11,24	9,93	7,75	7,82	7,72	7,57	7,49	
krátkodobé čerpané úvery	%	17,45	11,95	9,18	8,99	7,15	7,50	7,62	7,52	7,45	
PEŇAŽNÝ TRH											
Úrokové sadzby stanovované Bankovou radou NBS, platnosť od 1-dňové operácie – sterilizačné	%					31.12.2003	31.1.2004	29.2.2004	31.3.2004	30.4.2004	
– rešfinančné	%					4,50	4,50	4,50	4,00	3,50	
2-týždňová limitná sadzba NBS pre štandardný REPO tender	%					7,50	7,50	7,50	7,00	6,50	
Základná úroková sadzba NBS	%					6,00	6,00	6,00	5,50	5,00	
Priemerná úroková miera z medzibank.vkladov (BRIBOR) **	%										
overnight	%	11,47	7,96	7,35	7,18	5,32	5,66	5,93	5,67	4,95	
7-dňová	%	13,24	8,47	7,73	7,73	5,99	5,98	6,02	5,82	5,31	
14-dňová	%	13,56	8,53	7,76	7,79	6,06	5,96	6,01	5,86	5,36	
1-mesačná	%	14,51	8,58	7,77	7,81	6,08	5,92	5,96	5,85	5,37	
2-mesačná	%	15,16	8,58	7,77	7,80	6,04	5,86	5,87	5,78	5,36	
3-mesačná	%	15,66	8,58	7,77	7,77	5,98	5,78	5,79	5,71	5,35	
6-mesačná	%	16,23	8,58	7,77	7,72	5,81	5,61	5,58	5,53	5,29	
9-mesačná	%		7,95	7,75	7,70	5,68	5,48	5,43	5,39	5,17	
12-mesačná	%		7,97	7,76	7,68	5,65	5,44	5,34	5,31	5,13	

1) stále ceny, priemer roka 1995

2) kumulatívne od začiatku roka

3) zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka

4) stav ku koncu obdobia

5) kurz devíza stred, priemer za obdobie

6) od 1. 10. 1998 zrušenie fixného kurzového režimu a zavedenie floatingu

7) od 1. 1. 1999 zmena metodiky

8) vo fixnom východiskovom kurze k 1. 1. 1993

9) od 1. 1. 2002 zmena metodiky

* predbežné údaje

** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozít v SR“

VÚB GENERALI DSS

SPOLOČNÝ PODNIK V SEKTORE DÔCHODKOVÝCH FONDŮV

Skupina Generali a Banca Intesa založili prostredníctvom svojich dcérskych spoločností na Slovensku – Generali Poistovňa a VÚB banka – spoločný podnik, ktorý bude pôsobiť na domácom trhu dôchodkových fondov.

Nová spoločnosť s názvom VÚB Generali DSS, a. s., (dôchodková správcovská spoločnosť) je rovnakým dielom kontrolovaná zakladajúcimi spoločnosťami. Základné imanie predstavuje 300 miliónov Sk.

Cieľom spoločného podniku VÚB Generali DSS je využiť príležitosť v súvislosti s vytvorením trhu dôchodkových fondov na Slovensku (2. pilier) od roku 2005. Spoločnosť má cieľ získať približne 20 až 25 % podiel na trhu, čo predstavuje asi 200 000 klientov. Spoločnosť bude ponúkať fondy prostredníctvom licencovaných sprostredkovateľov v sieti pobočiek VÚB, prostredníctvom siete licencovaných sprostredkovateľov a poisťovacích agentov Generali, vlastnými zamestnancami DSS a nezávislou distribučnou sieťou na základe zmluvného vzťahu a individuálnych licencií sprostredkovateľov.

Záber z tlačovej konferencie konanej dňa 10. 6. 2004 pri príležitosti založenia novej dôchodkovej správcovskej spoločnosti VÚB Generali DSS, a. s. Zľava: R. Juráš, W. Moertel, T. Spurny, G. Mandelli, M. Drosc.

Reforma slovenského dôchodkového systému s platnosťou od 1. januára 2005 spočíva vo vytvorení druhého piliera prostredníctvom založenia súkromne spravovaných dôchodkových fondov s povinným príspevkom vo výške 9 % hrubého zárobku po dobu minimálne 10 rokov.

Nová dôchodková správcovská spoločnosť sa opiera o stabilnú a renomovanú prítomnosť VÚB banky a Generali Poistovne na Slovensku. Vstup na slovenský trh dôchodkových

fondov je ďalší krok vytýčený v strategickom pláne skupiny Generali, ktorým je zameranie sa na konsolidáciu a posilnenie jej prítomnosti vo východnej Európe. Rovnako to platí aj pre Bancu Intesa, ktorá má svojich klientov v Chorvátsku, Maďarsku, Varšave a Belehrade, pričom nedávno bola slávnostne otvorená ZAO Banca Intesa v Moskve ako prvá talianska banka s licenciou v Rusku.

– sb –

Foto: archív VÚB banky, a. s.

BAZILEJ II – PRÍPRAVA NA IMPLEMENTÁCIU

Dňa 21. júna 2004 sa konal v kongresovej sále Národnej banky Slovenska seminár zameraný na implementáciu Bazilej II a nové kapitálové direktívy.

Účastníkov seminára, hostí z UFT a zástupcov audítorských firiem a prednášajúcich z EK, ECB, Českej sporiteľne, Erste Bank, VÚB banky, Deloitte and Touche Bratislava a NBS privítal viceguvernér NBS Ivan Šramko (na obr. tretí sprava). V úvodnom príhovore informoval o aktuálnom stave v príprave na implementáciu nových pravidiel obozretného podnikania.

Pripomenul, že Európska komisia prostredníctvom svojej Expertnej skupiny na prípravu noviel dvoch hlavných bankových direktív (tzv. koordinačnej direktívy 2000/12 a direktívy o KP 93/6) pripravila text týchto noviel, ktorý bude po internom spracovaní v EK zverejnený ako definitívny návrh komisie (pravdepodobne v júli 2004). Ivan Šramko konštatoval, že NBS mala možnosť podieľať sa na príprave nových bankových pravidiel a túto možnosť aktívne využila.

V príhovore ďalej uviedol, že nastávajúce zmeny regulačného rámca majú dopad tak na obozretnosť, ako aj na makroekonomickú, resp. makrofinančnú oblasť. Sú zamerané na zdravie jednotlivých inštitúcií a na stabilitu finančného sektora ako celku. Priblížil a charakterizoval tiež 25 Bazilejských princípov efektívneho dohľadu, ktoré v súčasnosti rešpektujú dohľadacie authority z viac ako 130 krajín.

Viceguvernér NBS Ivan Šramko v závere informoval o aktivitách NBS v období príprav na zavedenie nových kapitálových požiadaviek a konštatoval, že v budúcnosti bude v rámci implementácie nových pravidiel obozretného podnikania Bazilej II nevyhnutná úzka spolupráca bankového sektora a bankového dohľadu NBS.

– sb –